

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

De S. Theodosio cœnobiarcha.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

meis ingredi pedibus: ecce enim per merita sancti Episcopi sentio me redditum sanitati.

Quibus auditis, mater illum deponit, & consolidate sunt bases eius & plantæ, & sine vilo adminiculo, cunctis admirantibus, iter cepit. Stupet mater, stupet vicini omnes, qui nouerant puerum triennio tam malè affectum fuisse. Timens autem mater puero ob recentem adhuc curationem, nisi ad ecclesiam reuerfa, gratias ageret omnipotenti Deo, & eius gloriosissimo confessori Guilhelmo, illuc redire statuit post turbam discessum. Sed dum illa expectat, & miranda Dei opera secum admiratur, ecce Dominus volens clarificare sanctum suum, ad eius tumulum cateruatim confluentibus populis, antiqua potentie sue innouat miracula, signisque alijs alia succedunt. Igitur nolens expectare diutius, apprehensa manu pueri, non obstantis populi concursu, ad ecclesiam properat, & cum alijs sanitati restitutus, atque ea causa gratias agentibus, ipsa quoque pro filij sui salute gratias agit totius gratie largitori.

Eodem Dominico die, cum turbæ recessissent, multi & nostræ vr̄bis homines, & locis finitimis degentes, varijs afflicti morbis, qui præ populi frequentia ingredi antea non poterant, humiliter ac deuotè ad sancti tumulum accesserunt, sperantes in eo, qui sanatur contritos corde, vt per eiusdem beati patris merita, optata poteretur sospitare. Sed quia nimis longum est, immò impossibile, non ea modo, quæ ad sancti viri sepulcrum, sed etiam in diuersis regionibus ad eius inuocationem quotidie eduntur miracula, singulatim commemorare, dicemus in summa duntaxat: nempe, videre cecos, claudos ingredi, hydropicos curari, surdos audire, loqui mutos, dæmoniacos liberari, aperiri carceres, vincula solui, sanari lethaliter faucios, mortuos ad vitam reuocari: atque adeo etiam bruta animantia non vno morbo liberari: multos iam penè desperatione obrutos, ad sancti patris recordationem miracè releuari: denique quacunq; vel ægritudine correptos, vel periculo expositos, à malis omnibus eius intercessionibus ereptos, sentire presentem virtutem Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant per omnia secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI THEODO- SII COENOBIARCHÆ, AVTHORE SI-

meone Metaphrasæ.

Linter tempora quidem ver est iucundissimum, inter stellas autem sol est pulcherrimus: inter vitas autem optima quoque est vita magni Theodosij. Theodosij, inquam, qui nomen non solum esse nomen ostendit, sed id ad rerum perduxit veritatem, vt qui verè conspectus sit hominibus *θεῶν δῶρον*, id est, donum Dei, & vniuersæ vitæ, quæ virtutis amore tenetur, exemplar commune. Qua quidem de causa eum iustius fuerit nuncupare Coenobiarcham, quam quoddam coenobio præfuerit. Nam hoc quidè est magis eius proprium: alterum verò, multorum quoque aliorum: & hoc quidem ostendit imperij beatitudinem, sicut re vera fuit: alterum autem finem habet incertum, & nondum manifestum euentum. Is autem quisnam fuerit ab initio, & ex quibusnam ortus sit parentibus, & quemadmodum ad spiritalia aggressus sit certamina, prius oportet persequi: deinde verò dicere de eius monasterio, quod ab omni lingua communiter decantatur, & de alijs rebus illius dicere pro viribus, nec aures grauando immoderata oratione, neq; rursus nimia breuitate in ijs quæ sunt opportuna, dando damnus egregijs animis.

Beatum Theodosium tulit quidam vicus, nomine Magarjassus, situs in regione Capadocum: qui tunc quidem erat multis ignotus & obscurus: nunc autem ferè omnibus propter ipsum cognitus. Oportebat enim eum esse potiùs causam splendoris patriæ & parentibus, quam illa vitæ Theodosij decus afferre & gloriam. Erant autem ei parentes & vero Dei cultu religiosi, moribusque pij & Deo grati: qui vel ex ipsis nominibus bonam vitam & mores ingenuos optimè significabant. Vocabatur enim pater qui

Multi varijs affecti morbis, curantur.

IANUAR. II.

Theodosij Patria.

Parentes.

Mater eius
fit mona-
cha.

ter quidem Proæresius: Eulogia autem, quæ eum genuerat. Quæ quidem postea quod vitam amplexa monasticam, ut quæ boni huius instituti occasionem inuenisset ex bona vita filij charissimi, eum patrem habuit spiritalem, cuius ipsa fuerat mater secundum carnem: pro carnali generatione rectè accipiens spiritalem regenerationem. Et si difficile est filio, dignas gratias referre parentibus, qui ut sit, sunt authores: cur non hic quoque est superior, qui fuit causa matri, ut benè esset?

A puero quibus deditus fuerit.

Ex his ergo ille ortus, generosa & beata planta, pie ac religiosè nutritur & augetur, simul in corporea & spiritali ætate, & quomodo omninò oportebat eum, qui ex talibus quidem esset natus, & talis quoque esset euasurus. Cum autè eam iam attingeret ætatem, quæ prouideret & discernit, statim ostendit, ad quænam esset eius propensus animus: non amans pecunias, non corpora, quæ quidem sunt exultationes & germina non generosa & non rectè educata iuuentutis: tanquam equi, qui freno minimè assuevit, & terra, cui non obtigere manus & labores agricolæ: sed vitæ philosophicæ amorem paraturiens, & loca sancta videre cupiens, in quibus omnium opifex & Deus, toti mundo salutaris sustinuit passiones: has ipsas Christi utique reueritus passiones, si illas ipse tam parui faceret, ut propter corporis laborem cedens ocio ac socordie, ad sancta illa loca non veniret: præterea autem volens etiam accipere solitudinem, aditricè egregiam ad philosophiam, & amplecti vitam planè solitariam & quietam. Non enim cupiebat nomen, quod eam, quæ est in rebus, mentitur veritatem. Quænam autem fuerit ei occasio huius peregrinationis, vult iam persequi oratio.

Lectoris fuit officio.

Gen. 12.
Mar. 19.

Psal. 85.

Dexter erat ad diuinas legendas scripturas præclarus Theodosius, si vllus alius. Luberenter enim audiebatur, non solum quod hac in re pulchrè esset eruditus: sed etiam, quod acre inijceret omnibus desiderium, & ex morum moderatione & verècundia, qua nihil aliud magis decet iuuenes. Propterea ergo ei mandatum fuerat, ut sacros libros legeret populo. Quos quidem concinnè & numerosè legens, cum aliquando quidem Deum Abraham præcipientem, ut exiret à terra & cognatione: aliquando autem & patriæ derelictionem, & domus, & parètum, & fratrum, quæ fit propter ipsum, ijs qui sic fecerunt, esse causam vitæ æternæ. Hæc legens, & ea quæ sunt his similia, & in mētis suis immittens, ita ut par erat, accendebatur animo, & sequèdi Christum magno tenebatur desiderio, per viam angustam & asperam. Cumque has assidue versaret animo cogitationes, preces fundit, quæ vitæ pulcherrimæ fuere proœmium: Deduc me Domine, dicēs, in via tua, & ambulabo in veritate tua. Deinde diligenti studio init viam, quæ ducit Hierosolyma: illo quidem tempore, quo Martianus Imperator erat in vitæ occasu: Chalcedonensis autem synodus (eam autem esse quartam & sanctam cognoscimus)

* Eurychen congregabatur aduersus * Nestorium & alios hæreticos.

Simeonem Stylicum inuilit.

Cum autem iam venisset Antiochiam omni ex parte bonus Theodosius, non statuit oportere eam transire, nisi ad insignem Simeonem, Simeonem, inquam, Stylicè, id est, in columna stantem, prius veniret, & eius vultum contempleretur, & sermones audiret, & ex his veluti viæ solatium caperet, orationisque & benedictionis eius esset particeps, quæ simul & virtutis viam, quam habebat in animo, & eam quæ cernebatur, leuem facilemque redderet. Cum ad eum autem abiret, statim non contemnendum nec leue signum accipit illius apud Deum fidutiæ & familiaritatis, priusquam ad sacram accederet columnam & vocem emitteret, ipse desuper illum audiens clamantem, & ipsum nominatim vocantem. Vox autem ita habebat: Benè venisti homo Dei Theodosi. Ille autem obstupefactus, & ei genu inclinatus, & se humili prosternit, gloriosorem appellationem specie humiliori respondens. Deinde ad ipsum lætus ascendit, cum ille iussisset, & amplectentem est complexus: hoc quoque magni faciens, membra attingere venerabilia, & illius complexum suscipiens tanquam diuinum aliquod signaculum, confirmantem ei gressus ad virtutem. Ille autem ei omnia diuinissimè prædixit, & qualemnam sit huius vitæ finem inuenturus, & cuiam sit gregi postea præfuturus, & quod multas pecudes ratione præditas abrepturus sit à lupo, qui percipitur intelligentia: & alia, quæ paulò post finem singula accepere: quæ etià per vnumquodque tempus procedens dicit oratio.

Simeon illi futura prædicit.

His ergo adhuc magis animo confirmatus, cum preces admirabilis Simeonis tanquam duces quasdam & custodes accepisset, alacrius quam prius iter persequeretur, & peruenit ad sanctam ciuitatem, cum Iuuenali tunc esset commissus archiepiscopus

tus

tus Hierosolymorum. Cùm autem totum illum diuinum locum obijisset, & sancta san-
ctè adorasset, apud se in animo versabat, quomodo inciperet philosophari, & vtrum ex
duobus vitè institutis eligeret: id ne, quod est planè solitarium, & quod non habet ali-
quam cum vilo consuetudinem: an quod agitur cum alijs pijs, & qui eundem scopum
persequantur. Cæterùm separatim silere, & quietem agere, nõ probauit in præsentia,
id nequaquam tutum esse iudicans ei, qui nondùm esset expertus per se luctari cum spi-
ritibus nequitia. Si enim ex ijs qui in mundo militant, nemo, inquit, est tam inuisa au-
dacia, & tã insigni stultitia, vt si sit planè rudis & in re militari omninò inexercitatus, à
linea in medios statim hostes irruat: quomodo ego, cui manus non sunt erudite ad præ-
lium, nec digiti ad bellum, neq; superna sum accinctus potentia: idq; cùm sit conflictus
longè periculosior, aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi princi-
pes tenebrarum huius seculi, aduersus spiritalia nequitia, possem in acie consistere? Re-
stat ergò, vt cùm ego à sanctis Patribus didicerim, qui se in his prius rectè exercuerunt,
& satis ab eis fuerim institutus ad decertandum contra hostes, qui percipiuntur intelli-
gentia, deindè in tempore percipiam fructus, qui colliguntur ex quiete & silentio.

Hæc cùm sapientissimè cogitasset: erat enim ei inter alia, perfecta quoquè intelli-
gentia: statim se conuertit ad eos quærendos, qui bonum cum labore meditatur, vt qui
sciret, quòd patiendò tutiùs docetur & discitur. Longinò itaq; beato seni, qui erat ex-
cellētissimus patrum sui temporis, seipsum tradit: vndiquè cum eo & degit & habitat,
illius moribus admodùm delectatus, & ideò totus ei velut inhærens, & vt dicam cum
diuino Dauide, anima post eum agglutinatus. Nam cum quo quis versari delectatur,
talis etiam esse creditur: & id pulchrè dicitur ab antiquis. Admirabilis autem hic Lon-
ginus se in quadam domuncula turris diuini David: hoc enim perhibet longi temporis
traditio: incluserat, & illic dulce mel virtutis laboriosè conficiebat. Apud quem cùm
omnes sensus pius Theodosius, ita vt oportebat, exercuisset, & in ijs quæ sunt expetenda
& fugienda, discernendis summè elaborasset, in veterem sedem (eum enim locum ita
vocat: est autem in via publica, quæ tendit versùs Bethleem) commigrat, inuitus qui-
dem, sed cedens paternæ voluntati, cui potiùs quàm sibijpsi morem gerebat. Quanam
autem fuit causa migrationis? Mulier quædam admodùm pia & honesta, nomine Icelia,
diues facultatibus, sed virtute ditior. Ea cum aliquo quidem priùs cohabitauit: postea
autem Christi fit ministra propter pietatem. Etenim templum quoquè, quòd illic est,
dicitur posuisse omnium Dominae & Deiparae. Cùm ea ergò tunc seni magnoperè sup-
plicasset, vt in templo, quod ipsa condiderat, collocaret Theodosium: ille quidè paret
inuitus: persuadet autem multo magis nolenti Theodosio, vt admittat translationem.
Cui enim iucundum erat simul habitare, consequens est, vt ei quoquè molesta fuerit
separatio: maximè cùm beatus Theodosius mallet parère, quàm imperare, sicut decla-
rabit oratio.

Cùm itaq; persuasus & translatus esset, & diuinum illud templum habitasset, eius de-
indè fama ad omnes peruadente: solet enim virtus non minùs eum, qui possidet, osten-
dere, quàm eum, qui illam fert lucerna: non ferens illic versari diutiùs, transit in hunc
sacrum montem & hanc speluncam: ex qua facit ille vnã solã eam, quæ est ad Deum,
translationem, illic relicto corpore. Tribus autem de causis piè fit eius in montè transla-
tio. Primùm quidem, vt præfecturam tanquàm magnum aliquod onus fugeret, quam
illi erant imposituri Patres, vel potiùs eius virtus eximia. Secundò, vt loci quoquè trans-
lationem, ad excelsioris vitè institutum translationem efficeret, hominum solitudinem
multiplices virtutis fructus producere arbitrans. Tertiò autè, quòd non à se, sed à Deo
motus fuerit, vt ei Christi phalanx ducenda committeretur, vbi tot militum, vel for-
tissimorum potiùs hominum millia, erat communi Domino oblaturus. Sic ergò piã
mente commotus, accedit ad verticem montis, & in hac spelunca perpetuò habitat,
quæ etiam hucusquè eius sacris diues est reliquijs.

Quædam autem fama ab alto à patribus tradita, ad nos vsque peruenit, quæ dicit, si-
deles illos Magos, qui Bethleem venerunt ab Oriente, cùm Deo, qui ex superna specu-
la in Occidentem huius mundi venerat, aurum, thus & myrrham piè admodùm obtu-
lissent, deindè ab angelo responsum accepissent, nè eandem viam rursùs inirent, sed per
aliam potiùs redirent in suam regionem: Hos, inquam, dicit Magos in hac spelunca in
reditu fuisse diuersatos: cumquè hæc noctu dormijissent, manè ingressos esse viam, quæ
ducebat

Inuisit res
uerteret fan-
ctam ciuis
tatem.

Præfert ini-
tiod vitæ coe-
nobiticam
anachoresi.

Psal. 62.

Recedit à
Longino in-
uius.

Spelunca,
eius sacris
diues reli-
quijs.
Marth. 2.

ducebat in patriam. Et tale quidem est id, quod dicitur, & fortasè eam nulla labefactat improbabilitas. Nam primùm quidem, cùm statuissent ingredi iter per Hierosolyma, non est admodùm facile, vt ij alia ex Bethleem domum reuerterentur. Sicut etiã nunc videmus eos, qui à Bethleem, vel ab ea quæ est circuncircà regione, transeunt, per hanc proficisci. Præterea autem multa ex ijs, quæ olim quidem facta sunt, sicut autem non sunt in diuina scriptura, sola scriptis non madata traditio, efficit vt in hodiernum vsq; diem pro certis habeantur. Qualia sunt ea, quæ dicuntur de loco eraniij, quæ sunt, inquam, tractata à magno Basilio. Ille enim dicit in quadam sua oratione, (oportet enim ea tanquàm condimentum aliquod addere orationi) non scriptam nobis exponens traditionem: Adam, inquit, primus nosfer parens in hoc, qui nunc dicitur eraniij, loco dicitur esse sepultus: vbi meus quoquè Christus pro nobis crucem & mortè suscepit, propter eam, quæ verbis explicari non potest, benignitatem. Et hæc quidem sic.

Traditiones
sine scripto,
pro certis
habeantur in
Ecclesia.

Charitati
præcipuè
studet.
Matt. 22.

Sapiens autem Theodosius cùm fuisset in hoc loco, & semper cuperet excelsiora, diuino Apostolo sibi veluti exemplari pposito, euasit illius imitator, omnia quidè sacra amans mandata similiter: præcipuè autem captus amore diuinæ dilectionis. Eius enim suauis iaculo sic erat illius sauciata anima, & ita eius insolubilibus adstringebatur vinculis, vt excelsum illud & diuinum præceptum, Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, re ipsa ab eo impletur: quod quidè non aliter fieri potuerit, nisi oēs naturales animæ facultates ad nihil aliud, quod adsit, cõtendant, nisi ad solum creatoris desiderium. Has, inquam, intelligentes animæ operationes, vt qui musicæ esset peritus, pius Theodosius cõtinnè & numerosè mouens ad ea, quæ oportet, & quando & quantum oportet, & vt par est, vnamquaq; coniungens, omnium harmoniarum numerosissimam & iucundissimam effecit suæ vitæ temperaturam, vnum solum scopum sibi proponens, vt ex Deo à se omnia fierent, & nihil ab eo dissentiret & discreparet.

Quis enim in ijs, quæ pro Deo suscipiuntur, periculis æquè excelsi & fortis animi visus est atquè ille, qui neque vincebatur à minis potentiorum, neque illiciebatur inducebaturve blanditijs, quando de Deo fortasè, sed non ex Deo, erat quod iubebatur: sed de ea re quidem differatur oratio. Quis autem significauit iudicare cordis cogitationes, & accuratè eas examinare, & maligni nõsse artes, quæ suffurantur per dexteras, sicut ille? Quis sic animam quidem comprimere, spiritum autem conterere, omnem autem intelligentiam & altitudinem deprimere, quæ extollitur aduersus Dei cognitionem? & vt semel dicam, Quomodo quis res illius imitatus fuerit, quas ne dignè quidem laudare potuerit: ieiunij constantiam, vigilandi perseuerantiam, orandi assiduitatem, pulchrum psalmodiæ ordinem, oculorum in lachrymas innatam profusionem, vt prius spes esset sibi perennia fluuiorum fluentia, quàm fontes illius lachrymarum: per totas noctes stationem, illa quæ occultè suspendebantur, propter quæ, cõ quod in somnum disfluere & resoluere, dolor incumbebat in inguinem: humilitatem spiritus, mansuetudinem, animum vt plurimum cogitandum & attentum, acre ingenium, & quod admodum facile re cta ad cælos vsque volabat? Hæc optare quidem possunt etiam alij: sunt autem ad imitandum omninò difficilia.

Eccè sancti
parris sancta
exercitia.

Sancti viri
abstinentia
& victus
austeritas.

Quis ventri ita imperauit, aut cum abstinentiæ legibus magis habuit obedientem? Qui eo utebatur non secus ac ancilla, cibum sumentem quando ipse iuberet. Sumentem autem cibum, non quantum ipse vellet, sed quantum sufficeret ad continendum vinculum naturalis coniunctionis. Alimētum autem erat fructus palmæ, aut pauca siliqua, aut legumen aliquod aqua madefactum, aut etiam quæ ex agrestibus herbis erant esculentæ. Quod si horum quoquè, quæ dicta sunt, erat penuria propter summam solitudinis inopiam, ossa dactylorum madefacta, erant illi laurum & splendidum nutrimentum propter necessitatem, & famis scitum solatium. Perpetuis autem triginta annis panis nihil gustauit penitus. Sed etsi ita parcè & strictè se gerebat in ijs, quæ pertinebant ad vsum corporis, non ita tamen se habebat in ijs, quæ pertinebant ad animam: sed illam contrà abundè & copiosè noctu diuq; alebat: vt qui in lege Domini quotidie meditaretur, & sacris elogijs quotidie rigaretur. Quo factum est, vt visum sit tanquàm lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, & fructum dedit in tempore iucundissimum & copiosissimum. Atque corporis quidem in iuuentute ad libidines incitationem sic pulchrè effecit conuiescere. Hanc autem abstinentiæ legem non statuit simul abijcere cum flore iuuentutis, neque eam repulit tanquàm adhuc inutilem & minimè neces-

Psal. 1.

necessariam: sed conseruauit vsque ad profundissimam senectutem, augens & non remittens: & non secus ac quendam socium nauigationis, qui vnà nauigauit in hyeme & tempestate, multorumq; laborum & ærumnarum fuit particeps, cum iam fuerit in portu, erubescens amandare.

Amplectebatur itaq; labores, sicut alij voluptates: remissiones autem & delicias repellebat vt hostes, cum longa cõsuetudo ei talem impressisset habitum. His non secus ac stella iucundissima, splendidissime ac pulcherrime micans radijs, iam etiam procul apparebat. Nam ciuitatem quoque sitam supra montem, est celari difficile. Ergo nec latuit, etiamsi illud ipsum perpetuò fugeret. Cum non lateret autẽ, conserraneum erat omninò, vt boni & honesti studiosas animas ad se traheret, non secus ac magnes ferrum: aut potius vt bonas quasdam apes, iucundum illud mel virtutis. Ad illum itaq; iam ventitabant quidam ex ijs, qui erant amatores virtutis, & malebant cum eo incole solitudinem, quàm cum Imperatoribus præclaras ciuitates. Qui vim afferentes, vix quidem, sed tamen persuadent, nè sua solum consideraret, sed ea etiã, quæ sunt proximorum: & eius, quæ est ex Deo vita, eum accipiunt veluti pædottibam. Et tunc quidem sex vel septem numero erant chorus, qui erat circa ipsum. Cum autem sciret ille magnus, ijs qui ex Deo viuere elegerint, nihil æquè conducere ad parandam virtutem & ad partem conseruandam, ac mortis memoriam: quæ etiam vera philosophia & dicitur & creditur: quid facit? Sepulcrum iam cõstruere his suis iubet discipulis: simul quidem vt eius esset monumentum finis, sicut etiam vocatur: & sic eos magis excitaret ad decertandum, & diligentius stimulareret ad virtutem: & simul etiam, & mortuos acciperet: quin etiã ille ex futuris aliquid præuidens & præfagiens, iam enim hæc charismata & gradus attigerat, in luce gratiæ lucem videns. Quid autem erat quod præfagebat, iam declarare aggregitur oratio.

Paratum enim erat sepulcrum, & adstabat quidem ipse desuper: discipuli autem ipsum circumstitebant. Ille autem acuto mentis oculo intuens id, quod erat euenturum, sic lepidè dicit, eos adspiciens: Sepulcrum quidem est paratum: quisnam autem ex vobis est encania eius celebraturus? Et ille quidem sic, lepidè & vrbana orationi miscens seria. Solebat enim ipse quoque inter alia tempus nõsse, austeritatemque & tristitiam gratia moderata soluere. Quidam autem Basilii, dignitate quidem sacerdos: propter rerum autem bonarum desiderium, expressos apertè seruans paternos characteres: & eum qui ipsum genuerat spiritaliter, non minus referentes similitudine virtutis, quàm carnales patres ijs, qui ex illis nati sunt. & alioqui sciens quæstionem non frustra dictam esse propositam a magistro, primus arripiens sermonem, erat prompto & alacri animo ad mortem eligendam, tanquam rem non repudiandam, sed valde vtilem & conducibilem. Protinùs ergo genibus flexis, cum se humi proiecisset, Benedic mihi, inquit, Pater. Ego autem, inquit, huius sepulcri primus celebrabo encania. Hic ergo petijt, ille verò dedit. Et ipsum quidem habuit sepulcrum. Iubet autem pater omnia ipsi fieri, quæ lex vult fieri mortuis, tertianas, inquam, & nouenas, & consequenter etiã quadragenas. Cum autem iam finè acciperent quadragenæ, o quomodo explicauerit oratio id, quod est valde quidem verum, sed est valde creditu difficile, propterea quòd modum exuperat? Basilii neq; a febre arreptus, nec capitis dolore vexatus, nec vllum dolorem sentiens in vlla parte corporis, tanquam molli quodam & suauis somno sopitus, excessit ad Dominum, præmiu virtutis, & quòd prompto & alacri animo illinc transire voluerit: quod quidem apertè significauit eum corum, quæ hinc sunt, nequaquam affici voluptate: vt qui primus vt ante Deum sisteretur, & primus coronaretur, tulerit: aded vt ipse hac in re laudem magistri superauerit, nisi fortè nimis videatur curiosum id, quod dictum est, si quidem magna res est, Dei facies benignè & beneuolè adspiciens.

His sic perfectis, miraculum consecutum est miraculum. Quadraginta enim deinceps dies, in canticis vespertinis inter sacrum chorum discipulorum hic diuinus quoque stans Basilii, & vnà cantas videbatur & audiebatur a magno Theodosio. Et ex alijs quidem nullus alius, neq; vocem audiebat, neq; illius formam cernebat. Solus autem quidam Aëtius, vir qui ipse quoque magistri sequebatur vestigia, & volebat esse discipulus Theodosij: non ex eo solum, quòd res illius & sciret & narraret, sed eum etiam imitaretur, ipsum quidem videre non poterat, sed vocem audiebat. Rogauit autem magistrum, an ipse mortui quoque vocem audiret. Ille verò dixit se & videre & audire:

X 2 & si

Labores appetit, spernit voluptates.

Quidam se illi adiungunt.

Mortis memoria vera philosophia.

Obserua hinc vsum antiquum tertiarum, &c. pro defunctis.

Res mira.

& si vellet, se ei esse ostensurum eo tempore, quo apparuerit. Atq; nox quidem successit, & peragebatur conuentus, & homo Dei rursus planè videbat Basilium cum ijs, qui stabant & canebant, simul stantem & canentem, eumq; digito ostendens Aërio, preces quoque addidit: Aperi Domine, dicens, huius quoque oculos, & videant hoc quoque magnum tuorum operum mysterium. Cùm is autem statim vidisset & agnouisset, atq; etiam accurrisset, & præ desiderio eum complecti voluisset, Basilium non solum apprehendi non potuit, sed etiam euauit, cùm dixisset alijs audientibus, Salui estote, o patres & fratres, salui estote: me autem deceterò non videbitis amplius. **Quamobrem id quod à Christo dictum fuit in Euāgelijs, Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: ostendit id quod factum fuit, esse verissimum & fide dignissimum.**

Hoc fuit primum testimonium virtutis Theodosij. Secundum autem mea iam vult persequi oratio, quod priori nullo modo est inferius: Dies erat festus, & festorū omnium primus & præcipuus: ipsum, inquam, Pascha, mei Christi, vel mea potius resurrectio & reformatio. Sacræ autem noctis aderat quidem vespera: ijs autem, qui ad eum ventitabant, nihil erat ex ijs, quæ sunt ad vescendum necessaria: non panis, non oleum, nõ aliquid aliud ex ijs, quæ sunt esculenta. Atq; chorus quidem discipulorum egrè ferebat, vt est verissimile, qui iam erant numero duodecim: agrè ferebant autē non pro se tantum, sed quòd cùm iam nõ adesset panis, qui offerretur ad sacrificium, erat eis futurum pascha absq; sacrificio, & absq; corpore Christi dies festus celebrandus. Circumsistentes itaq; aduersus magistrum murmurabant, cùm causam rationi consentaneā veluti ex re cepissent. Ille verò cùm tantum dixisset, Parari oportet sacrā mensam: reliquorum autē, inquit, nihil vlli curæ sit. Nā qui olim tot Israëlitis millia in solitudine, deinde etiam non paruam multitudinem aluit ad satietatem: hic ipse nostri quoque curam gerens, nec est viribus imbecillior, nec ad prouidendum debilior. Hæc ille quidem dixit: sed quemadmodum eius verba effectum sint quamprimum consecuta, nec spe fraudauerint discipulos, iam iam dicet oratio. Quomodo enim olim ouis in planta Sabec adfuit parata ad holocaustum, ita etiam huic quoq; beato, sole iam terram relinquente, accedit par mulorum, per quos afferebatur sarcina variorum alimentorum, conuenientium hominibus, qui se exercent: & nec aberat quidem ipse sacræ mensæ, qui videtur, & intelligentia percipitur, panis: sed erat vnà cum alijs. Propter quod magis latati sunt Theodosij quidem discipuli, Christi autem cultores. Et hoc quidem donum, fuit donum illius precum, quod non ex cælo descenderat, vt prius manna: sed ex terra scaturierat nutibus cælestibus: & aluit non solum sensiliter, sed etiam spiritaliter, quòd ad panem quidem attinet, qui fuit oblatus sanctificationibus. Sic ergò cùm simul terrestribus bonis & cælestibus se iucundè satiassent, qui apud ipsum erant, vsque ad sanctam Pentecosten, paulatim discebant, qualis esset illorum Doctor. Et hoc quidem ita se habuit.

Quod autem consequitur, illius dico esse fraternū, & similis fidei & spei foetum germanissimum. Vir quidam, cuius erant magnæ opes, bonis aut operibus laudem assequi statuerat, suas facultates distribuebat in benedictionibus, & pecuniæ materiā efficiebat animæ salutarē. Is, inquam, cùm omnibus alijs, & præcipuè ijs, qui viuebant ex Christo, & se à mundo remouere, ad Deum aut propè accedere rectè cogitabant, dextera apparuisset iucundissima, vt diuina dicit scriptura: aut rursus, vt cum scriptura magis dicam, hortus eius non conclusus, & fons conspectus esset non signatus, solis Theodosij discipulis, per obliuionem aut ignorationē non impertijt beneficentiam: aut fortè etiā Deo in his sanctum probante aut glorificante. Atq; discipuli quidē accedentes, ei exhibebāt molestiam, vt & se & illos manifestos redderet diuisori, & magno studio instabant: neq; enim se habere, quo deinceps alantur: qui paucas quidem habebant siliquas, & cùm ea non nunquam deficerent, ea quæ restabant ossa, coquebant, vt iam dictum est, & eis utebantur ad famis solatium. Sic ergò illi hominem, qui semper latere studuerat, manifestum fieri cogebant propter pusillum suum & abiectū animum: & eum; qui ad Deum oculos conuertere consueuerat, vrgebant, vt turpiter manus porrigeret hominibus, relicta manu, quæ est aperta, & implet omne animal benedictione, vt qui eam esse angustam vel parcam ac sordidam iudicasset in præsentia. Atque illi quidem erant tristes. Is verò eos sensim admonens: Quis, aiebat, ex ijs qui in Deo confisi sunt, omninò est derelictus? Aut quis, qui ipsum ad finem vsq; sustinuit, non accepit consolationem? Qui

Sāctum Pascha festorū præcipuum.

Gen. 23. iurata 79.

Ab insperato alimentum afferuntur S. Theodosio.

Verus diuitiarū vsus.

Cant. 4.

Psal. 144.

Qui inebriat omnem sitientem animam. Hæc nobiscum dicat diuinus Hieremias: Et Ierem 31. omnem esurientem implet animam. Qui preparat coruis cibum, & pullis coruorum: Psal. 146. vt lob quoquæ & diuinum Dauid introducant simul loquentes. Cognoscamus quantum interest inter humanum studium & diuinam prouidentiam, quæ pertingit vsq; ad extrema: & scimus, quemadmodum ijs etiam, quæ propter Christum lubenter reliquimus, diuina rursus prouidentia abundè & copiosè fruimur.

Hæc dixit, & paulò post apparuit quidam, ducens animal onustum. Ibat autè non ad magni Theodosij monasterium: sed scopus quidè erat ei id transire, onus autem in aliquo alio loco deponere. Postquam verò fuit iam prope monasterium, vel inuitum virum sistit iumentū: cumq; ei flagello multas plagas incuteret, illud erat immobile, non secus ac si esset saxum. Cùm homo ergò rectè existimasset id nõ fieri sine Dei numine, mox conuerso ordine, animali vtebatur tanquam duce, & laxato freno, ei permittebat ire, quò cum ferret impetus. Cùm homo sic fecisset, animal cõfestim nusquam quidem aliò, sed perindè ac si aliquis frenum, cùm à nemine videri posset, traheret & dirigeret, rectà vadit ad monasterium. Quò cum vir esset ingressus, & inopiam, quæ eos vrgebat maxima, didicisset, & Dei prouidentie arcanū esset admiratus, quemadmodum scilicet effecisset, vt inopiæ molestia eis esset occasio coronarum, & vt ipse eam solueret molestiã: & quòd ea de causã non parebat animal, eum diuina vocante prouidentia ad alendas animas, quæ Deo quidem ministrabant, ministrantis autem corporis laborabãt imbecillitate. Hæc cùm ille didicisset, duplum præbuit eius elemosynæ, quam primus diuisor dederat. Deceterò ergò eius discipuli cessantes ei exhibere molestiam, & esse pusillo & abiecto animo, studebant potius eum imitari, beatumq; eum ducebant propter firmam spem & fidem in Deum. Sed hæc quidem hucusquæ.

Nota mirã
Dei prouis
dentiam.

Quoniam autem ei quotidie accedebant discipuli: fontes enim illius gratiarum, vocabant bonas & virtutis studiosas animas: ceruas rationis compotes dixerit aliquis, aquas amantes spiritales: alijq; plurimi acceperunt, & non pauci ex ijs, quorum magna erat authoritas & opes. Et iam magnus quidem erat numerus discipulorū, spelunca autem exigua & planè minor, quàm vt eos posset capere: ipsi autem accedentes sollicitabant, vt excitaret monasterium, & ampliorè eis faceret mandram ouium spiritalium: dicentes, nihil oportere cum curare sumptus faciendos ad ædificationē. Nam & sumptu, aiebant, qui ad eam sufficit, manus, & manu nobis ea animus largior. Sic cùm maiori gregi cogereetur præesse verè bonus pastor, dici non potest, quãtis iactaretur curis, & quàm varijs distraheretur cogitationibus. Quando enim ad bonum quietis & silētij respiciebat, & ad puram & tranquillam mentē, ab hac chara quiete tanquam à matre seuelli dolebat. Quando autè considerabat, curam esse gerendam eorum qui ventitabant, & non oportere sibi soli viuere, sed multo magis etiã proximis, & eius rei ipsum Dominum fuisse nobis ab initio exemplar propositum, qui & sibi congregauit discipulos, & conspectus est pastor ouium rationis compotum, & pro eis emisit animam.

Augetur in
dies numeros
discipulo
rum eius.

Hæc ergò quando per ocium considerabat, & in contrariam partē trahebatur animus, neq; sciebat cuiam purè adhereret. Nam quietis quidem & silentij fructus non ignorabat. Rursus autem sciebat, quinam essent fructus curæ, quæ gereretur fratrum: & idèò vtriusq; adhererat, & neutrius erat penitus: & ab vtroq; recedebat, & cum ambobus rursus cõueniebat. Quid ergò facit? Deo permittit vniuersum, qui vel solus potest miscere, quæ misceri non possunt: & illius auxilio credit posse fieri, vt & conseruetur bonū quietis & silentij, & non priuetur mercede præfecturæ. Non enim in eo, quòd sit corpus solitarium, sed in eo, quòd sit cor benè compositum & tranquillum, vitam rectè geri monasticam, vt à diuino Dauid est definitum. Cerrè etiam si ita se haberet, iudicium tamè Deo permittit, & ei supplicat, si omninò ei gratus esset conatus: (ei enim in mēte versabatur, quod olim diuinus Simeon de eo prædixerat) si ergò omninò Deo placeret, vt hoc signo declararet, & locum apertè indicaret, in quo erat monasterij iacturus fundamenta.

Corporis
sola solitus
do nõ facit
monachū.

Cùm ergò in manus sumpsisset thuribulum, & implèssset carbonibus, & deindè absq; igne imposuisset suffitum, peruasit solitudinem, labris preces decantans. Preces autem ita habebant: O Deus, qui per multa & magna miracula fecisti Israëlem fidelem, qui famulo tuo Mosi multis & varijs prodigijs persuasisti, vt eos regendi onus subiret: & Exod. 4. virgam quidem in serpentem, in alborem autem leprosam manum mutasti, & deindè

Exo. 4. & 7. **ei rursus priorem restituiti colorem.** Qui aquam quidem mutas in sanguinem: ipsum autem rursus facile in aquam restituit. Qui Gedeoni signum victoriae vellus exhibes, & quæ ad vellus pertinet. Qui omnia fabricaris & contines. Qui Ezechia: umbræ graduum retrò reuersione descripsisti vitæ additamentum. Qui etiam Eliæ preces prius exaudisti, ignemq; de caelo demissisti: & propter eorum, qui se impiè gerebant, ad te conuersionem, ligna & holocausta & aquam vnà cum ipsis lapidibus combussisti: ipse etiam nunc es Domine, ipse quoque exaudi me seruum tuum, & ostende vbi tibi placeat, vt templum quidem tuæ potentia, tuis autem seruis & meis discipulis habitaculum aedificem. ostendes autem omninò, vbi iubebis accendi hos carbones, ad gloriam quidem tuam, multorum autem agnitionem, & veritatis confirmationem. Hæc & his similia decantans, obibat loca, quæ nouerat alijs aptiora.

Cùm autem solitudinis multam terram peruasisset vsq; ad locum, qui dicitur Cutilla, & ripas lacus Asphaltidis, sic mortuis & minimè ignitis carbonibus: cùm vidit eos minimè accendi, neq; conatū ei ex animi sententia succedere, constituit reuerti. Cùm hoc autem fecisset, & parū esset remotus à spelunca, (ò quis tuam dignè laudari potentiam, ó rex immortalis) fumus repente ascendit ex carbonibus, fumus benè olens, cùm ignis modo ineffabili percurrisset carbones, & eos latenter suscitasset. Cùm itaq; ignis melius quàm lingua locum significasset, & iacta sunt fundamenta, & templum extructum est, & aedificatum est monasterium, vel, vt melius dicam, virtutum habitaculum, aut tabernaculum in terra, quod est re vera terrâ superius & caeleste: quod quidem est & magnitudine maximum, vt quod paulatim creuerit ijs, quæ factæ sunt, accessionibus: & abundat bonis omnibus, non ijs solis, quæ sunt ex spiritu & virtute, sed ijs etiã, quæ sunt ad vsum corporis. Nam eis quoque erat illis opus cùm essent homines: non lautis quidem & superuacaneis, sed quorum est necessarius vsus & inenitabilis. Quomodo enim in preclara ciuitate & populo frequenti, ita etiam hic quoque licet videre omnigenas artiū officinas, quæ communi fraternitati omnia præbent citra laborem, & ab externis, quæ eos auellant, curis liberant.

Iam verò habitationum varietas & diuersitas quemnam oculum quidem non mouet ad contemplandum? quamnam autem non linguam ad laudandum? Quam enim omninò animam, aut quod corpus eorum, qui diuersantur, non curat? Hæc est monachorum, illa eorum qui promiscuè vitam agunt: alia egenorum, alia eorum, qui aliàs peregrinantur. Et vt in summa dicam, vnicuiq; eorum qui accedunt, & locus quo excipiantur, & modus quo curentur, alius alij est attributus. Vnū est, quod ex æquo omnibus exhibetur, nempe summa hospitalitatis hilaritas & benignitas. Ceterum pauperū quidem magnam curam gerebat Theodosius: quorum ille egestatem vincens suppeditatione, eam rursus habebat voluntate inferiori: quomodo etiã voluntatem semper vitam à liberalitate & munificentia spiritus, vt paulò post ostendetur. Hoc autem est ipsis rebus consentaneū & valdè cōsequens. Si enim ipse cùm esset homo, studebat hominum egenorum superare cupiditates voluntatis magnitudine: quomodo non humana rursus voluntas superanda erat ab opibus diuinis & benignitate?

Cùm autem in omnes, qui egestate premebatur, ita esset misericors, eius magis agebatur misericordia in eos, in quibus rursus erat malū grauius, & cum egestate erat præterea morbus, aut membrorum mutilatio, eaq; sacra, quod est grauissimum, excrucians. Ea ratione erat etiam oculus quidem cæcorum, pes verò claudorum, indumentum autem nudorum: eorum qui tecto carebant, tegumentum: ægrotorū medicus, largitor, administer, famulus: omnibus omnia factus propter excellentem benignitatem: sanguinem abluens, vulnera mundans, labra admouens labris eorū, quorum erat caro mutila, & ita eos sapienter consolans, & persuadens vt moderatè ferrent calamitatem, cùm scirent eos, qui sapiunt, non modò ipsos non aduersari, sed eos potius beatos ducere & amplecti. Non autem se superbè & inhumanè gerens, vt complures: quos cùm oporteret miserando fratrum, in eos benignitatem exercere & clementiam, illi, ó inhumanitatē, aded sunt elati & sublimis animi, aut (vt verius dicam) nimis sui amâtes, & tam pusilli & abiecti animi, vt non solū eos non admittant, sed eos etiam videre non inducant in animum: perindè ac si nolint meminisse neq; omninò scire, quod ipsis quoque sunt carnes subiectæ talibus affectionibus. Sed non sic hic beatus, sed fuit magno (sic ut diximus) & generoso animo. Et sunt huius quidem multi oculi testes: maxi-

Monasteriū
vocat vir-
tutum ha-
bitaculum,
&c.

Commēdat
cenobium
Theodosij.

Benignitas
eius in pau-
peres.

Item ægro-
tos.

DE S. THEODOSIO COENOBIA RCHA.

247

maximè autem ex ijs, qui hoc ministerium vnà cum eo obibant: qui cum primò hanc insignem benignitatem & commiserationem similiter atquè alij auerfarentur, illius deindè egregiam reueriti moderationem, persuasi fuerunt rectè sapere, & vt par est, imbecillitatem humanam & humilitatem.

Quamobrem si quis eum dixerit communem portum, & communem medicina officinam, communem domum, commune penarium, rectè dixerit & congruenter veritati, agrorantium, esurientium, argentium, peregrinantium. Eorum enim omnium ea, quam par erat, cura ab eo gerebatur. Qui autem contemneretur aut despiceretur propterea, quòd esset vilis & humilis, si quæsiuisset, illic inuenisset neminem: sed propter hoc ipsum, quòd esset, inquam, vilis & minimus, maiorem consequeretur curationem. quoniam Christus quoquè est inter minimos, & quæ sunt illorum, apertè sibi tribuit. Quare eorum qui expellerentur, nulla illic habebatur ratio. Nullus despicebatur, nullusque indignus reputabatur commiseratione. Quod quidè patrum quoque nonnullis non est admodum facile seruare in filios. Sed alijs quidem vestes quoque dabantur, quibus ijs erat opus: omnibus similiter dabantur alimenta. Atque meminerunt quidem, qui ad hæc ministrabant, se vno die plusquam centum mensas parasse. Et humanus quidem misericordiæ fons erat huiusmodi, & tam abundè scaturiens: DEI autem fons qualis? Num est manifestum, quòd multis atque adedò infinitis partibus superabat? Nunc autem declarabit oratio, quibusnam indicijs, & finem imponet ei, quod est pollicita.

Neminem
quæsiuisset
mitem des
piciet.

Vno die
plusquam
centum mensas
parasse.

Castigabat aliquandò terram Deus, castigabat autem fame: erat autem non breuis aliqua fames, neque in hos quidem dominabatur, in alios verò nò: sed ex æquo omnes inuaserat flagellum. Cum sic autem affligerentur homines, vt eorum, quæ sceleratè fecerant, poenas darent: malorum enim studiorum hæc esse fructum dicit diuinus Micheas: & adesset dies festus Palmarum, quo pauperum & agrestium multitudo, festi accepta occasione, in eo loco versabatur, iam hoc quidem pro more facientes, sed tunc magis à fame iussi. Qui itaque ad parandum prandium inseruiebant, ad tantam caligantes multitudinem, conabantur quibusdam libris & trutinis alimentum distribuere, vt hac accurata subtilique ratione & parcitate posset pluribus alimentum sufficere. Pondus autem eis ad libram, vt dixerit quispiam vtens lingua Romanorum, redibat. Accedens autem magnus ille Theodosius, cum id quod fiebat, visu apprehendisset, & à magna multitudine vim afferri ianuis, & idem quod Iob, didicisset sentire & diceret: Foris non diuersabatur hospes, & patebat ostium omni viatori: iubet portas aperiri, & permittere, vt omnes volentes possent ingredi: & hominibus mensas confectas apponere, quos difficile erat vel numerare, non solum eos cibo satiare. Quicunque ergò ei erant inferuituri, quandò ad solam tantummodò adspiciebant multitudinem, non credebant: tantum abest, vt aliquid facerent, propterea quòd modum iustus exuperabat. Postquam autem adspexerunt ad virtutem & gratiam eius, qui iubebat, ab humanis destiterunt, & altius adspexerunt, & portas statim aperuerunt, & libenter miserunt eos qui veniebant: & deindè etiam parandis mensis dabant operam, & hilariter ea etiam apponebant, quæ habebant. Quid ergò Deus admirabilius? Rursus quoque sufficit ad paucis alendam magnam multitudinem, sicut etiam prius quinque panibus quinque millia. Simul ergò & eorum impleti sunt ventres, & arcæ panariæ ostendebantur plene panibus: & illi quidem existimabant fore, vt omnia deficerent: ea verò erant plena, & plura tenebant quam præbuerat, & per orationem veluti ad replendos ventres pauperum plurimum fructum produxerant. Sic pro eius proposito Deus ipsum est remuneratus, & pro eius beneficentiâ in pauperes, non solum abundè desuper pluens propter eius munificam voluntatem: sed etiam efficiens, vt vir ille in admiratione haberetur & celebraretur, propterea quòd sit minimè falsum promissum. Promisit enim eos glorificare, qui eum sciunt glorificare per opera.

Mich. 6.
Dies festus
Palmarum.

Iob 34.

Præclarum
miraculum

Iohan. 6.

1. Reg. 4.

Post hoc autem aliud quoquè dicatur, quod est similis munificentie & virtutis in faciendo miraculo. Rursus erat dies festus, & festus virginis Dei matris: in quo, propterea quòd erat valdè insignis ac solennis, tam magna conuenerat multitudo (oportebat enim & festi causa esse multos celebraturos, & eius qui festi celebritatem peragebat, dexteram, aut vt potius dicam propositum, habere etiam conuenienter multos qui alerentur) vt ne sufficerent quidem ad faciendum accumbere eos, qui accedebant,

Valdè in
signis festus
dies S. Mar
rie.

Eſca diuini-
tatis auge-
tur.

Nota mira-
cula, quæ in
Theodoſij
ſieban mo-
naſterio.
Exo. 16.

Tria vale-
tudinaria
extruit.

Ioan. 15.

Eſa. 37. iu-
xta 70.

1. Cor. 5.

debant, illi quibus hoc commiſſum fuerat: tantum abeſt, vt haberent quod ſatis eſſet ad eos alendos, niſi in vna menſa oporteret vnum panem apponere. **Qui** autem arcas panarias antè impleuerat Dominus, larga & copioſa dextera, quæ aperitur & nutrit, quicquid ab ipſa eſt creatum: is tunc quoquè menſas impleuit, vel vt potiùs dicam, ventres: adeò vt cum innumerabilis ille hominum conuentus, fuiſſet plenus ad ſati- etatem, tot eſſent ſportæ reliquiarum, vt ipſi quoquè, qui accubuerant, multa domum rulerint, & ijs qui ſeruiebant, ex ijs ſint opipara poſtea menſa appoſita. Videntur au- tem hæc eſſe difficilia non ſolùm ad imitandum, ſed etiam ad laudandum, & ad rectè explicandum oratione. **Quis** enim adhuc videns Aegyptios cõfluentes ad magni The- odoſij monaſterium, non exiſtimauerit vel puteos eſſe tantæ multitudini defecturos ad ſolum potum? Illi autem ita ad ſati etatem fruuntur appoſitis, vt ijs etiam, qui poſt ipſos veniebant, ſufficerent quæ remanſerant, ad ſecundum cõuiuium. **Quis** ergò vi- dens, quæ in hodiernum vſque diem ſunt in ſolitudine, non ſtatim eſt habiturus ſide dignum teſtimonium, quòd qui per Moſem in ſolitudine mirabile priùs pluit Hebreis nutrimentum, hic ipſe nunc quoquè per Theodoſium (etenim in Chriſto viuere cre- ditur) hoc quoquè magnum & diuinum efficit, & tot viris nutrimentum copioſè ſup- peditat? Propterea ergò multos quoquè videris ad hunc locũ feſtinantes, hunc ipſum reuera eſſe illum exiſtimantes, propter quem Seruator & quinque priùs panes benedi- xit, & tot hominum millia aluit ad ſati etatem. Sed hæc quidem ita ſe habet. Nobis au- tem redeundum eſt ad ea, quæ conſequentur.

Quoniam enim præcipuum iudicium charitatis in proximum, eſt cura quæ geritur ægrotorũ: quæ etiam maximè nouit purgare patibilem noſtræ animæ facultatè: quo- niam non ſufficit ad perfectionem, fratrem nutrire eſurientem, & potum dare ſitienti, eumque qui eſt hospes & nudus, in domum introducere & cõplecti: ſed oportet præ- terea eius etiam cum mutuo quodam ſenſu miſereri, vt non ſit ſolummodo bonũ, ſed etiam benè fiat, ex animæ ſcilicet affectione: vt nõ manu ſolùm, verùm etiam anima oſtendat miſericordiã. Qualis autem ille eſſet in ea re, iam vult declarare oratio. Cum tres domos edificãſſet, vnã quidem ijs, qui propter Chriſtum erant ſeiuncti, & toti mundo crucifixi, tribuit ad curam corporis in infirmitatibus. Deindè duas permittit ijs, qui in mundo viuebant & verſabantur: & ex ijs ipſis vnã quidem ijs, qui erant inſi- gniores & honeſtiores: alteram verò ijs, qui erant viliores & pauperiores, & qui opus habebant alterius auxilio. **Quinariam** ſuis monachis, quorum propter ſenium & labo- res longè exercitationis ſoluta erat vis membrorũ, (Oportebat enim ne hoc quidem effugere Theodoſij ſolicitudinem) ijs cum in loco ſeparato aptum extruxiſſet geron- tocomion, id eis permittit ad recreationem diuturnæ afflictionis, tanquã bonis via- toribus, longa via & aſpera deſeſſis, accommodatum diuerſorium. Præterea autè ali- ud quoque ab eo conſtructum eſt noſocomium, nempe ad opera commiſerationis ve- ræ miſericordiæ & clementi animæ: quod etiam erat donum mulieris verè honeſtæ, mo- ribusque piæ & religioſæ: quæ quidem eius admirans bonitatem, domumque & ſe- ipſam cum filiis ei largitur: mundo quidem renuncians, Deo autem totam ſeipſam permittens, & volens vt ſui filij ſub illo viuerent.

Quinariam, quod maius eſt ſignum clementiæ & benignitatis, quicumque in mon- tibus & ſpeluncis degere quidem propter Chriſtum, ſed non ex Chriſto, elegerant, in- conſiderato & non ſtabili calore ſecuti exercitationem: & humanæ quidem imbecilli- tatis, & Chriſti verborum, quòd abſque illo nihil poſſumus facere, obliſi: inani faſtu & vana perſuaſi arrogantia, & quæ rectè geſſerant, miſeri ſibi adſcribentes: ò mea mala, ò grandem inſolentiam, vel potiùs amentiam. **Quid** enim boni fecerit humana natura, tuo, ò Seruator, nudata auxilio: qui me doces per linguam Prophete, dicentem: **Remi- ſi manus, & aruerunt:** & facti ſunt tanquã ſœnum ſiccum ſuper domos, tanquã gramen. **Quid** verò per hæc ſignificat? Quòd amiſſo flore virtutis, quem qui tuam habet manum opem ferentem, amplexi ſunt, deindè exiccati deſeſſu tuæ pinguedinis, dede- cus deformitatis miſerabiliter induerunt. **Qui** ergò ſic ſtultè ſenſerant, & ideò traditi erant ſatanæ ad interitum carnis, vt ait Paulus, vt ſaluus fiat ſpiritus: aut alioqui men- te erant leſi & malè affecti, & poenas dederant in eo, quod peccauerãt, vt diſceret cum in honore eſſent, effecti rationis compotes, intelligere ac noſcere opificem & auxili- atorem, & non eſſe ingrati in eum, qui eis dederat gratiam: ij experti ſunt cum valdè
beni-

benignum, & paternè in ipsos se gerentem. Pro eis enim accendebatur, tanquam pro filijs proprijs, & alioqui beneuolè in eos afficiebatur: cumque eis constituisset locum quietum & tranquillum, permisit vt in eo agerent: vt esset ei quodammodo alterum monasterium, & ob multitudinem eorum, qui erant congregati, & ob ordinem ministerij, & ob statum eorum qui ministrabant, & ob sumptum eorum, quæ suppeditabantur. Magis ergò quàm aliorum, homo Dei, sicut diximus, vincebatur ipsorum commiseratione, & in eis recreandis magnam adhibebat curam & diligētiam, & eos consolabatur verbis aptis ad persuadendam tolerantiam:

Nequaquam o filij, dicens, nequaquam resoluamini & enervemini hac temporali afflictione. Neque hoc vobis videatur optandum, à Deo omninò non corrigi. In laboribus enim, inquit, & in flagellis castigare Hierusalem. Sic dicit Deus per Hieremiam: Anima mea nunquam à te deficiat. Castigat enim, sed benignè: & castigat omnē filium, quem recipit, possum dicere ex diuina scriptura, adeò vt disciplina eius & castigatio non sit iræ, sed dilectionis, ad correctionem peccatorum, inducta propter benignitatem. Bonum est ergò, o fratres, & valdè bonum, cum hinc spiritualiter castigati fuerimus, illic Dominicas plagas non experiri: & cum hinc ad tempus afflicti fuerimus, quæ finè non habent, tormenta effugere. Hinc enim nihil pati, longè est grauius, quàm pati: & excedere è vita absque tentationibus, vt cuius nò fuerit purgata materia peccatorum multis afflictionibus, quod est apertum indicium terribilium afflictionum, & nothorum potiùs, quàm germanorum filiorum signum euident. Quanquam ne illud quidem omninò conturbabit animum eorum, qui sapiunt, si figmenti diuini demon euadit dominus. Nam datur quidem eis potestas ab eo, qui creauit, tãquam quibusdam punitoribus, hei mihi, ad castigationem filiorum qui declinârunt. Datur autem, quantum ille nouit sufficere ad castigationem, non quantum ipsi volunt. Vix enim parcerent hominibus, qui ne brutis quidem pepercerunt, vt sacra docent Euangelia. Conspiciamur ergò per hanc disciplinam sensum accipere peccatorum, & non egere alijs plagis grauioribus, quòd incorrecti maneamus post plagam. Efficiamur probati per afflictionem. Quod contra nostram voluntatem est illatum, fiat etiam proprium voluntatis, in eo quòd moderatè feramus ea, quæ contigerunt, & gratias agamus ei, qui intulit disciplinam legibus benignitatis. Ipse percussit, & ipse nos sanabit. Et hoc habeo à Propheta: Percutiet, & alligabit, & non tardabit ad curationē. Hæc dicens admirabilis Theodosius, omnibus quidem procurabat consolationem, & nonnullis etiam à morbo liberationem: alios admonens, vt forti & magno animo ferrent ea, quæ sunt grauiora: & persuadens esse vtilius ea tolerare, quàm ab eis liberari. Hac ratione plurimùm studij ponebat Theodosius, non vt eos qui malè habebant, liberaret ab eo, quod erat eis molestum: sed vt potiùs eis persuaderet, vt ea forti & magno animo ferrent.

Sedenim quomodo aliorum illius bonorum epulis auditores excipiemus? Quid enim, perindè ac si desint res præclare ab eo gestæ, excogitabimus, quemadmodum possimus immorari in oratione? Quis enim cum eas, quæ hinc fiunt, audièrit hymnodias, non demulcetur quidem auribus, lætatur autem animo, corde autem vehementer exilit, promptoque & alacri animo labra mouet ad laudandum eum, qui fecit: quod diuersis quidem linguis, vna autem mente & sententia canatur piè & religiosè? Quomodo enim in lyra, ea quæ sit vicissim pulsatione, contemperatur vocum diuersitas numero admirabili: ita etiam hinc quoque diuersis linguis, quidam varius & valdè concinnus cantatur hymnus. Hic enim vir sapiens, sicut olim Beseleel diuini architector tabernaculi, sapientissimè & pulcherrimè dispensat & administrat in hoc sancto monasterio, & quatuor aedes intra id ædificat. Ex quibus vnam quidem dimisit ijs, qui lingua Græca vtuntur: in qua ipsa aliorum quoque patrum choro hymnus canebatur. In secunda autem genus Beslarum sua voce communi Domino fundebat preces. Tertiam autem sortita fuit gens Armeniorum: in qua quidem ipsi quoque lingua patria Deo hymnos emittebant. Vltimam autem & quartam seorsum ab alijs ijs, qui vexabantur à demone: Qui cum erant alioqui furiosi & emortæ mentis, vt antè meminimus, cum ipsi ad se reuersi, erant compositæ mentis, cum ijs, qui eis ministrabant, in ea preces emittebant altissimo. Ità ab eis peragebatur hymnodicæ regula, quæ (vt dictum est) septies in die offerebatur DEO vniuersorum. Sed hæc quidem alio tempore.

Nam

Adhortatio ad patientiam. Ierem. 6.

Heb. 12.

Cur diabolus sinatur obsidere homines.

Matth. 8.

Osæ 6.

Etiã antiquis patribus hymnodia & cantus fuit in vsu, tam in die, quàm in nocte.

Eccè septies horæ cano.

*nica etiam
à p̄ficiis
monachis
frequētata.*

Nam quando oportebat venerāda participare sacramenta, lex erat apud eos pulchrè admodum constituta, vt vsque ad diuinitus inspirata Euāgelia vnusquisque in sua Ecclesia simul & lingua diuinam audiret vocem: postea autem omnes congregarentur in vna, exceptis dāmoniacis: in magna scilicet Græcorum Ecclesia. Quod quidem in hodiernum vsque diem faciunt: & illic sunt participes sanctificatorum.

*Eius discipuli
quales
extiterint.*

Et quid opus est omnia recensere, illius, inquam, sacri pastoris & gregis: & vtrum eorum magis admiretur virtutem, an multitudinem? Nam quos tota quidem sua vita parturiijt spiritualiter, paternè autem nutrijt, & deinde etiam ad Deum emisit, cum pulchrè suam vitam finijissent, fuerunt numero sexcēti & nonagintatres. Quos autem præfectus, qui post illum successit monasterio, fuerunt plusquam quadringenti, spiritalis virtutis apertum seruantes characterem, filij patrem amantes, & filij, qui insigniter amabantur à patre. Causa autem amoris, qui erat in vtrisque, erat non natura, quæ est res laude carens & mercede: sed bona voluntas & bonum animi institutum, amans id quod bonum est & honestum: & ideo laudem omnino meretur. Et possem quidem dicere cum magna voluptate, quot pastores, quot Episcopos protulerit eius educatio, & quot ex eius ouibus fuerunt pastores aliorum, & præfuerunt sacris monasterijs: non ipsi amantes imperium, sed potius iudicati digni qui imperarent, & digni quibus crederetur præfectura animarum: & quorum multi per se vixerunt, propter quietis ac silentij desiderium, & cupiditatem maiorū certaminum: quorū nonnullis producta fuit exercitatio vsque ad octoginta annos, & eis annorum multitudo congregauit multitudinem diuitiarum spiritualium: per quæ omnia cognoscebatur & prædicabatur Theodosius, & ei aureum cōseruabatur genus, quod honore, inquam, antecellit. Per quæ ei implebantur fructus & manipuli, & merces augebatur. De vnoquoque ergo eorum libenter meminisset oratio, nisi produceretur ad immoderationem. Oportet ergo paucis dicere, nullum fuisse relictum locum, qui non commodi & vtilitatis aliquid ex eo sit consecutus.

*Multi se in
eius tradit
disciplinā.*

Postquam ergo huius viri diuini fama per vniuersum orbem terræ iam peruasisset, & virtutis studiosas ad se attraxisset animas, multi quidem ex militibus bella multum valere iubentes, referebantur in numerum eius phalāgis: multi autem ex ijs quoque, qui valebant dignitate, & honores fuerant consecuti, hæc nō secus atque somnia despicientes, aut potius vt alias Sirenes, quæ demulcent ad eorum, qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad ipsum contendebant: propter Christum ignominiam, veram esse gloriam, & ipso etiam regno meliorem credentes. Multi autem ex ijs quoque, qui erant insignes eruditione, libros quibus adhærebant, tanquam aliquibus vberibus aut fontibus, vel tanquam iucundissimas voluptates, vel tanquam pulcherrima spectacula despicientes, māluerunt attingere institutiones elementorum vitæ, quæ ex Christo agitur: relictisque plausibus & laudibus ciuilibus, humanæ sapientiæ prætulerunt eam, quæ est propter Christum, stultitiam. Quibus admodum aptè vsus fuit hic bonus pastor: imbecillioribus quidem labores alleuans, augens autē robustioribus: adeo vt neq; imbecillitas opprimeretur immoderatione, neq; vires insolefcerent si non comprimerentur: erga omnes seipsum varians & mutans spiritali sapientia: Nō virga castigans, sed sermone instituens, sermone sale condito, & qui peruadebat vsque ad profundū motū mentis, vt qui vim haberet ex ipsa operum fiducia. Ea ratione & consolans, erat multis terribilis: & increpans, desiderabilis, & iucundus in omnibus. Quis ita fuit, & cum multis conuersans, vtilissimus, & ad sensus colligendos, & ad efficiendum vt intrō conuerterentur, aptissimus? adeo, vt is in maiori esset tranquillitate in medijs tumultibus, quam ij, qui sunt in solitudine: & idem simul esset & cum multitudine, & separatus: & illud quidē alijs, hoc verò sibi afferret vtilitatem: vel suam potius per vtrunque, siquidem iuuare proximum, est apertè iuuare seipsum.

*Lectio scri-
pturæ assis-
dua.*

Quod autem & permansit cum eo toto vitæ suæ tempore, & est veluti necessariū aliquid & semper consequens, erat diuinorum lectio eloquiorū: quam non tempus, non morbus, non senium, non aliquid aliud ex ijs, quæ accidunt, interrupt. Quinetiā cum iam esset imbecillus, & iam ad extremam venisset senectutē, nec decetero posset amplius progredi, liber erat in manibus, & vincebantur labores à laboribus: à meditationis, inquam, laboribus, labores senectutis & imbecillitatis. Ad quos cum dies non sufficeret, illius lucem luce, rna supplebat in noctibus.

Quo.

Quoniam autem cum esset homo, oportebat eum esse multis defessum & exhaustum laboribus, non poterat quidem noctu vnà esse cum fratribus canentibus, & admonere quæ oportebat: ministro autem tanquam lingua vtens, qui ei fundebat aquam manibus, per eum significabat fratribus, & quisnam esset canticum inepturus, & quisnam facturus lectionem sedentibus, & quis chorum ducturus. Hæc autem faciebat his duabus de causis, & sibi quidem prouidens, vt assidue vigilaret: & illis, vt regulam spiritalis officij seruarent citra vllam reprehensionem. Sed noctu hæc quidem illi magno erant præcepta ecclesiastica: interdum autem ad eum accedentes, qui erant ex spiritu ei geniti filij, eum seorsum interrogabant propter cogitationem, quæ eis afferebat molestiam, Apertè autem ea suadebat, quæ pertinebant ad eorum vtilitatè, non sermone solum docens, sed etiam vita ea, quæ dicebantur, cõfirmans. Quo quidem tempore erat, quod fiebat, non procul à miraculo. Nam vir ille, qui externam ne gustauerat quidem sapientiam, & in libris gentiliu ne linguam quidem exercuerat, tanta verborum copia faciebat admonitiones, vt nullus eorum, qui in his libris consenserant, & arte dicendi linguam satis acuerant, facile possent cum eo contendere. Docebat itaque non ex humana sapientia, sed ex gratia boni spiritus, qui ad eum vultu dixerat: Ecce dedi verba mea in os tuum, sicut olim Hieremiam sapienti: ex seipso quidem multa dicens, eaque elegantia: multa autem etiam ex dictis Apostolicis. Maxime autem crebro recordans salutarium constitutionum & sermonum, qui instruit ad exercitationem, Magni, inquam Basilij: cuius etiam vitam imitans, & eius orationis magno captus amore, studebat animam quidem illius moribus, linguam autem eius ornare eloquentia. Certè per ipsam quoque proferebat ea, quæ sunt rerum illius pulcherrima, meditando assumens, & conseruans memoria, quæ possent prompti animi studium iniicere vel socordioribus. Bonum autem fuerit illorum ipsorum quoque meminisse verborum, quæ memoria tenere cura erat Theodosio:

Rogo, fratres, per charitatem Domini nostri IESV Christi, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, aggrediamur aliquando curam gerere nostrarum animarum: dolore afficiamur ob vanitatem vitæ nostræ præteritæ. Decertemus pro futuris ad gloriam Dei & filij sui. Ne remaneamus in hac socordia & mollitie, præsens quidem semper oculum admittentes, in crastinum autem diem & perendinum, principium operum differentes: Ne si comprehensi fuerimus ab eo, qui nostras animas decipit, nequaquam instructi operibus, excludamur quidem à thalamo gaudij: frustra autem & incassum defleamus, despectui male habitum vitæ tempus lugentes, tunc quando nihil iuuabit eos, qui agent poenitentiam. Nunc est tempus acceptabile, nunc est dies salutis. Hoc est tempus poenitentia, illud remunerationis: Hoc est tempus operandi, illud verò danda mercedis: Hoc est tolerantia, illud consolationis. Nunc Deus est adiutor eorum, qui conuertuntur à mala via. Tunc erit terribilis, & qui decipi non poterit, examinatio rerum & verborum & cogitationum. Nunc fruimur patientia: tunc iustum cognoscemus iudicium, quando resurrexerimus, alij quidem ad æternum supplicium, alij autem ad vitam æternam, & recipiet vnusquisque congruenter suæ operationi. In quod tempus Christo obedire differimus, qui vocauit nos ad regnum suum caeleste? Non expurgemur? Non nos reuocabimus à vita consueta, ad perfectionem Euangelij? Quo modo oculis apprehendemus illum terribilem & insignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexteræ Domini per bonas appropinquant actiones, excipiet regnum Domini: eos verò, qui ad sinistram sunt abiecti, propterea quod à bonis deserti sint operibus, abscondet gehenna ignis, & tenebræ æternæ, & stridor dentium? Nos autem dicimus quidem nos cupere regnum calorum: ea autem non curamus, quibus id possumus assequi, sed pro præcepto Domini nullum laborem suscipientes, in vanitate mentis existimamus nos esse æquales honores consecuturos ijs, qui vsque ad mortem resistunt contra peccatum.

Deinde cum hucusque perfecisset orationem, nonnunquam ea etiam, quæ sua erant, addebat: & quæ excitabant ad obedientiam, & parabant ad tolerantiam, & vnabant ad concordiam. Addebat autem sua, non vt quispiam se iactans & glorians: sed qui seipsum ostenderet eadem sentire, & simul ea quidem, quæ iam dicta sunt à veteribus, propter breuitatem verò vel sententiæ magnitudinem, vulgi captum excedit, ipse suis additamentis reddens apertiora, manifesta que & clara reddens omnibus.

Atque

Singularis
cuius copia
in adhortando.

Jerem. 1.

Constitutio
ones monasterij
sive Basilij
Magni.

Eius exhortationes ad fratres.

2. Cor. 6.

Iohan. 5.

Matt. 25.

Aduertant
hæc, qui so-
lam fidem
iactant.

Atque sic quidem vrebatur sacer Theodosius ea, quæ ad docendum comparabatur, oratione: ea verò, qua traduntur dogmata, quomodo se habebat? & quis erat eius in ijs sermo & zelus? An ne de hoc quidem est sciscitandum, vtpote quod res omnes loquantur quavis voce apertius, & eius zelum pro pietate prædicent? Illud autem est potius diligenter quarendum, quænam lingua sit erudita & facunda, vt possit rectè explicare illius lingue trophæa. Nam is quidem in alijs quidem omnibus erat mansuetissimus & promptissimus, vt honestè potius vinceretur, quam non laudabiliter vinceret. Vbi autem erat in pietate & vera religione periculum, erat illie stabili & forti sententia Theodosius, & nullius cedebat obiectioni: vt qui cerneretur acri & iniuncto animo, ignis comburens, aut securis scindens, aut rhompheæ pugnatōris, vt dicam quæ diuinæ sunt scripture. Eius autem, quod dico, argumenta sunt multa quidem alia, mihi autem sufficere vnum reducere in memoriam.

Zelus pro
pietate &
religione.

Tulit aliquandò nostrum quoquè tempus Imperatorem, qui prius quidem fuerat, quantum apparebat, paradisi voluptatis: postremò autem rebus fuit cognitus campus destructionis, & vnus scilicet ex ijs pastoribus, qui sui gregis oves dispergunt & perdunt, & eas turbida potant subuersione. Et vt reliqua illius prætermittam, hoc quidem accipiet, quod post nos sequetur, tempus. Neque enim par est, vt id mandetur obliuioni propter eos, quorum est scelus insigne: qui, vt dicit Esaias, concipiunt laborem, & pariunt iniquitatem. Heu mihi, impius, siue ab alijs ad hoc motus, siue hunc sceleratum foetum ex se produxerit: (Stultus enim, inquit, stulta loquetur, & cor eius vana cogitabit) Patrum, qui Niceæ fuerunt, sacra dogmata, tanquam montem Sion & turrim fortitudinis scilicet aggreditur, illa quidem volens abrogari, valere autem sententiam Acephalorum, quam à ratione alienam, & verè ἀκίραλον, hoc est, carentem capite, iure quis dixerit. Potentiæ autem admiscet improbitatem, vt hac quidem deciperet, illa verò effectum redderet quod contendebat: vt neque vis, si esset immixta & persuasionem minimè temperata, molesta videri possit, & planè violenta, vt quæ robur accepisset ex sola occasione. Neque rursus persuadere, si impotens sit, sit imbecillum, & quod possit pauca & apud paucos efficere. Hinc alios quidem ex Episcopis adoriebatur minis & exilijs, alios autem honoribus & assentionibus: & nonnunquam etiam corrumpere pecunia, & suum malum aliorum quoque, efficere, & morbum communicare contendebat, mutabilis non minùs quam Proteus, vt Græci dicunt, & non minùs mente, quam ille ad specu, varius. Postremò autem hanc quoque, magnam turrim aggreditur. Machinæ autem erant aurum, idque non paucum, vt posset cõtemni, sed quod redibat ad summam triginta librarum: eratque donum non nudè & apertè donum, nè non acciperetur, vt quod suspicionem pareret auaritiæ: sed id quoque, occultabat prætextus speciosus & valde probabilis, nempe pauperes, & quæ erant necessaria ad vsus fratrum egrotantium. His virum conabatur ingenium redigere in seruitutem. Et si bonum existimas & gratum piorum animis id, quod à te, ô vir egregie, inno-uatur, ego illi dixerim, cur non ab eo ipso sinis trahi amatores, & propria vinci pulchritudine eos, qui sunt pulchri amatores: sed id pecunijs ornas & muneribus, quod solet fieri turpibus & deformibus, vt quæ sint aliena ornamenta & artificia?

Esa. 59.

Esa. 32.

Acephali
hæretici.

Auro oppu-
gnatur vir
sanctus.

Cum ergò cognouisset ille magnus id, quod fiebat ab illa pusilla & abiecta anima, temerè aduersus se cõparari, erat, vt vulgò dicitur, aquila in nubibus: vt qui nec posset capi, nec vinci: sed reuerà potius eum capit, qui simulabat. Nam aurum quidè non repellit, nè fortè videretur temerè suspicari, & offensionis aliquam præberet occasionem: sed duplici damno afficit aduersarium: simul quidè priuans pecunijs, cum esset alioquin avarus: & simul etiam spem vanam & inanem ostendens, qua ducebatur, & quæ scopo nihil habebat consequens. Sed quem leonem existimabat se iam habere in pedicis, eum cum in se concitasset vehementissimè, præclare ostendit, vt est in pro- uerbio, capream in iusse pugnam aduersus leonem. Nam cum iam tempus aduenisset, & ille ab eo petijset confessionem, & adessent qui ea de causa missi fuerant, hinc mihi considera eius animi virtutem & fortitudinem. Nam cum omnes simul congregasset ciues solitudinis, & dixisset esse tempus, vt sinem acciperet dictum illud Prophetici, quod iuber mitem fieri pugnatorem, & eos instruxisset ad suscipienda pro pietate certamina, se ostendit esse ducem, se militem, se virum strenuum & fortem, & primum in omnibus, & cum Imperatore per literas est congressus. Et lubētissimè quidem memi-
nissim

Egregie elu-
dit artem
hæretici
Imperato-
ris.

nissim illarum ipsarum probationum, quibus Theodosius apertas nugas esse ostendit ea, quæ ex propositis videbantur esse validissima: sed propter prolixitatem, & ea spectans, de quibus agitur in præsentia: multis enim manibus opus esset & libris: solum meminerò eius dicendi libertatis, qua vsus est in fine. Sic enim paucis ostendetur, quàm esset homo liber, & qui nequaquam deijci deprimere poterat. Sic autem habent ea, quæ scripta sunt:

Cùm hæc duo sint nobis proposita, ô Imperator, vel turpiter & illiberaliter viuere consentiendo Acephalis, vel honestè mori sequendo recta Patrum dogmata: scito mortem à nobis esse præferendam. Tantum enim abest, vt hæc noua sequamur dogmata, vt non solum in loco mansuri simus, præcedentes Patrum leges sequentes: sed eos etiam, qui præter hæc alia tueri sustinuerint, piè abdicabimus, & subijciemus anathemati: sed nec vllum ex Acephalis ordinatum, per vim suscipiemus. Absit vt hoc fiat, ô rex Christe. & si tale quid contingerit, veritatis Deum præsidem testantes, vel potiùs illum ipsum, qui nunc ab ipsis, maledictis & blasphemijs appetitur, vsque ad sanguinem resistemus: & quomodo pro patria, ita pro recta fide lubenter animas profundemus, etiam si ipsa sancta loca igne perdenda visuri sumus. Quid enim opus est solo nomine, quando ipsa sacra, reuera afficiuntur contumelia? Nos ergò nequaquam admittemus aliquid sentire, tantum abest vt dicere, quod discrepet à sanctis & œcumenicis concilijs. Ex quibus primum quidem ornatur trecentis & octo Patribus, qui cùm aduersus Atrium in sancto spiritu Niceæ conuenissent, anathemati miserum subijciunt, & à corpore absciunt Ecclesiastico, alienantem à patris essentia eum, qui est natura filius, & introducens dogmata aliena à recta fide. Secundum autem impulsu diuino congregarum aduersus Macedonium, qui ipse quoque sceleratè loquebatur aduersus bonum spiritum, eum abdicat. Tertium autem aduersus prophanam & execrandam linguam Nestorij, qui ipse quoque absurda erat locutus aduersus Christi carnis susceptæ consilium, pulchrè Ephesi conuenit. Post hæc, quod fuit etiam Chalcedone sexcentorum & triginta diuinorum Patrum: qui cùm etiam ea dixissent, quæ conueniebant prioribus, & quæ illi dixerant, adhuc accuratius exposuissent, infelicem & execrandam Eutychem vnà cum Nestorio absciunt à corpore Ecclesiæ, & fidem confirmant Apostolicam: & quicumque non ita sentiebat, decernunt esse alienum ab Ecclesia. Aduersus hæc & ignis accendatur, & ensis acuatur, & mors quoque nobis acerba adferatur: immò verò, si fieri possit, pro vna innumerabiles: nos verò nunquam prodemus veram religionem, neque ea quæ rectè placuerunt Patribus, ea abrogando probro afficiemus. testes sint eorum sudores, quos pro fide susceperunt, & multæ dimicationes: sed ea manebunt firma & immobilia, & apud nos, & apud eos, quos fas est & Deum & nos sequi. Pax autem Dei, quæ superat omnem mentem, sit custos & dux tuæ potentia.

Cùm hanc Imperator accepisset epistolam, mittens & vim afferre, & conari persuadere, se potiùs submittens, aggressus est de ijs excusare, quorum accusabatur, & sic composuit epistolam: Huius innouationis, ô homo Dei, nos non sumus authores. Testem confidenter inuocamus, qui omnia cernit, Dei oculum: sed ab illis oritur hic motus, quos plùs, quàm alij, oportebat hæc honorare silentio. Nunc autem cupientes singuli primi videri & dicendi facultate & dignitate, seipsos feriunt, & nos ad se inuicem attrahunt. Quid nos ergò aliud oportet facere, quàm dum ij mouentur, nos non simul moueri, sed quietem amplecti: vt sic persuadere possimus eis, qui hinc mouere statuerint, dimissa tali contentione, vnà nobiscum quiescere? Omnino enim tuam non latet pietatem, quòd quidam monachi & clerici, qui rectam fidei sibi vendicant sententiam, hæc mouere scandala, seipsos, vt diximus, studentes ostendere primas obtinere partes in harum rerum cognitione: & quòd mysterium & fidem in ore suo circumferant. Quæ quidem cùm non possint comprehendere ab hominibus, nihil aliud quàm illos mendaces ostendunt & sycophantas. Ex quo etiam proficiscitur magna Dei in nos indignatio, eò quòd existimamus mysterium non esse mysteriũ, nec ex sola fide consistere, sed ex absurdis nugis: & condemnamus eos, qui nos docuerunt Deum fide & mysterio colere. Vos ergò nunc quoque oportet, si vnquam, orare pro Ecclesia, vt nos benignis oculis adspiciat, & pacè suis conciliet ecclesijs, quæ tam malè sunt diuisa propter studia ipsorum Præfulum. Quæ autem à vobis missæ sunt eulogiæ, nobis admodum lubenter ostensa

Epistola ei ad Imperatorem.

Quatuor Concilia œcumenica. Nicenum.

Constantinopolitanum.

Ephesinum.

Chalcedonense.

En quàm constanter vir sanctus Conciliorum decretis censuerit in hæc referendum.

Epistola Imperatoris ad illum.

ostensa sunt: nostrum autem quale sit institutum, annuntiabunt pij monachi, qui à vobis missi sunt. Et hoc quidem modo se habuit epistola.

Constantia
Theodosij.

Eccè quanta
sit quatuor
Conciliorum
generalium
authoritas,
quæ etiã D.
Gregorius
vt quatuor
Euangelia
amplecti.

Sed qui hæc quidem scripserat, Imperatorem, & tunc de furore paululum remiserrat, & bellum, quod aduersus rectam opinionem, vel suum potiùs caput gerebat, represserat: non multo interiecto spatio, grauis subit poenitentia: & perinde ac si eum poeniteret, quòd omninò parùm esse pius statuisset, & se facilitatis nimia condempnaret, ad priora est reuersus. Difficile enim est, vt est in prouerbio, asinum conficantem auertere. Rursus ergò edicta aduersus pietatem, rursusque hic egregius martyr citra sanguinem: siquidem consideranda est voluntas, & non rerum exitus. Nam cum omnes essent planè consilij inopes & dubij quid agerent: & alij quidem blasphemiam defenderent, alij autem vererentur vel solummodò contradicere: fortasse autem etiam hac in re communi Patri, dicendi libertate cederent, & veluti ducis signum expectarent: tunc tunc euadit manifestum, qualis etiam senectus, quando zelo cõfirmatur, se fortiter & iuueniliter gerit aduersus ea, quæ pro bono & honesto suscipiuntur pericula. Contemptis enim illis scriptis & decretis, minisq; innumerabilibus, turbaq; quæ Imperatorem & Deum ex æquo reuereretur, militibusq; qui eos obseruarent, qui essent tale quid dicturi: Illis omnibus contemptis, tanquam vanis strepitibus, & dicens non esse suum, sed puerorum talia horrere tonitrua, leonis suscipiens imperium, cum Dei templum esset ingressus, & suggestum conscendisset, in quo solent legere Sacerdotes, manu populo significans silentium, Si quis, inquit, quatuor sanctas synodos non tanti esse existimat, quanti quatuor Euangelia, sit anathema. Hæc cum dixisset, & tanquam angelus populum adduxisset in admirationem, & vocem omnibus ademisset præ miraculi magnitudine, per silentium procedit per medium eorum tanquam dormientium, & existimantium se in somnis videre, non autem verè, id quod fiebat. Et fuit hoc quidem viri stratagema, ex quo dictas quoque sanctas synodos in sacris diptychis collocare statuerunt.

in sup. ob.
v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Error Nestorij.

Eutychetis,
Dioscori &
Seueri.

Cum post hæc autem nihil esset cunctatus, & nec parùm quidem substitisset, obiit ciuitates quæ erant circuncircæ, discipulos & alios suos sectatores ex solitudine, veluti quidam dux exercitûs, eos qui sub se erant, inducens: primus canos, primus etiam ostendens promptum animi studium. Omnes obiens, factus omnia omnibus, certiores reddens eos qui dubitabant: adhuc confirmans eos, qui erant stabiles: eos excitans, qui erant focordiores: eorum, qui erant prompto & alacri animi studio, augens diligentiam: addens animum ijs, qui extimescebant: adhortans eos, qui decertabant: terrens aduersarios, quòd tam esset magno ac generoso animo, vt ad eum non pateret aditus: medicinæ celeritate omnem morbum præueniens, docens omnes, quòd Dei verbum esset quidem idem simul Deus & homo, vna autè hypostasis siue persona, vtrunq; eorum habens natura, diuinitatem scilicet & humanitatem. Ad ea autè, quæ dicta sunt, probanda adduxit illam sanctam synodum œcumenicam, quæ ipsa quoque de Christo sic agit, & ea ratione effugit declinationes hæreticorum, quæ sunt in vtrunq; partem. Nam eo, inquit, quòd vnã confiteatur personam, repellit impiam Nestorij hæresim: eo autem, quòd non neget duas naturas, Eutychetis & Dioscori magis impiam exturbat hæresim: neq; similiter vt Nestorius, Christum vnum diuidens in duos filios & hypostases: neq; similiter ac Eutyches & Dioscorus & etiam Seuerus, in vnã confundens naturam, vnus scilicet Christi diuinitatem & humanitatem. Nam plus, quàm pat fit, habet vnusquisq; eorum: vnus quidem fugiens diuisionem, alter verò contractionem: ille quidem ad hoc, vt duos diceret filios: alij verò, vt ne vnum quidem propriè filium faterentur, miserè exciderunt. Nam Nestorio quidem, quoniam vtiq; timebat confusionem, venit in mentem, vt diceret habitudine solum & dignitate seu authoritate factam esse diuinitatis vnionem humanitati: adeò vt cum naturis duas quoque valde impiè defenderet hypostases, & duos introduceret filios: vnum quidem Deum, genitum ex patre seorsum & separatim: alterum verò, qui ex sancta Virgine, per gratiam solum ei tribuens dignitatem adoptionis.

Eutyches autem & Dioscorus, & etiam Seuerus, qui se eis nupèr adiunxit, & impietatis elegit esse particeps, vt qui vellent absurdissimam Nestorij tollere diuisionem, malum malo medicantur: & ipsi quoque rursus stultè audent inducere confusionem, vnã & eandem nominâtes naturam diuinitatis & humanitatis, & ad passionem, quantum

quantum ad eos attinebat, non verentes deducere impatibilem diuinitatem. Si enim ex eorum sententia vna est Christi natura, is autem est reuera Deus & homo: fuit ergo diuinitas mortis quoque particeps. Sed scelerata his ora obstruantur, & mali male cum suis pereant dogmatibus. Eos autem increpet beatus quoque Petrus, Christo passio pro nobis carne, dicens, sed non etiam diuinitate. Nam etsi quod attinet ad essentiam, vnita erat Christi diuinitas carni patienti, non fuit tamen ipsa socia passionis. Nam quomodo esset? est enim diuinitas omnino impatibilis. Recte ergo & secure predicatum est ab hac sancta synodo, duas naturas diuinitatis & humanitatis, inconfuse, immutabiliter, citra diuisionem, in vna honorari persona: eundem ante secula quidem genitum ex patre, quod attinet quidem ad diuinitatem: in extremis autem rursus temporibus narum ex sancta Virgine, recentiori lege humanitatis: patri & matri similem essentia, eundem sine patre & sine matre: vt qui illud quidem pulchre esse cognoscatur ex ea, qua inferne fuit, generatione: hoc vero ex ea, qua superna, vngentum & primogenitum. Illud quidem, quod attinet ad naturam diuinitatis: neque enim, quod ad eam attinet, est ei frater: hoc vero, quod attinet ad essentiam humanitatis. Multi enim post eum fuerunt a patre in filios adoptati per baptismum.

Hac ergo & his similia docens ille lingua libera, & qua acuerat confidenter loquendi audacia: quoniam Imperatorem ad iram magis prouocauerat, ab eo perpetuo damnatur exilio. Ab Imperatore damnatur exilio.

Nam hinc erat futura, venientem ignorabat migrationem. Et ideo ipse quidem a vita tunc presente, hic autem vir diuinus liberatur statim ab exilio, & vehemens ille fluctus sedatur ecclesijs, nutu eius plane facit iudicium ijs, quibus fit iniuria, & diuiniore decreto. Restituitur.

Et qui in eam quidem praeconum instar impetum fecerant, quod facturi erant, ipsi passi sunt: & testa, vt est in prouerbio, conuersa, damnati sunt exilio. Qui autem expulsi fuerant a suis sedibus, in eas gloriose sunt restituti, & gregi suo vnusquisque redditus est mirabiliter. Restituitur etiam alij.

Sic ille conseruatus, non ijs solum, qui aderant & spectabant certamina, sed ijs etiam, qui omnino longe erant remoti, fuit admonitio & zelus ad virtutem. Nam cum de eo intellexissent, & qui veteris Romae sedem pulchre tenebat, (is autem erat Agapitus) & qui Antiochenam sedem regebat Ephraim, ipsi quoque literis rectam fidem predicabant. In quibus multa quoque sunt ad laudem huius beati composita, quae non minorem afferebant gloriam ijs, qui scripserant, quam ei qui laudabatur: quoniam non ad gratiam, sed plane ad veritatem fieret laudatio. Quoniam autem difficile est, recensere omnia eius certamina pro fide orthodoxa, oportet illud in summa dicere, quod ipsi quoque cum Propheta inimicos Christi odisse mirabiliter inerat: maxime autem offendeat se auersari Origenem, qui existimauit suum in hoc ponendum studium, vt diuinae apostolorum praedicationi nugas contexeret gentilium, & luderet in rebus minime ludicris. Psal. 138. Auersatur Origenem.

Sed tempus est transeundi ad ea, quae deinceps sequuntur, & huius viri miraculorum ac religiosorum auribus gratificandi. Nam cum Imperator impius edicta in omnes partes misisset, vt omnes, per cognationem, inquam, & sodalitem, in eundem locum conuenirent: congregatus quidem est hic quoque sacer coetus, senum qui erant in solitudine, insignis canities, circa locum qui dicitur Hieratheon, cum communi patre & filiorum amante. Est autem hoc, locus cathedrae: quod fama est excitasse Constantinum, magnum inter Imperatores: in quo mos est, qui perpetuo seruatur, vt crux veneranda quotannis exaltetur. Crux quotannis exaltatur.

Quaedam autem mulier, quae morbo laborabat in mamma: cancrum eum solent nominare medici: Ea autem cum iam longo tempore ab eo premeretur, & a nulla quidem abstinerat medicina: ex ea autem nullum adiuumentum ceperat, nisi quod in Deo magis sperabat, quod humana desperaret remedia. Ea cum ingressa esset per Angelicam, quae dicitur, portam, tristis sterit prope chorum, qui erat circa ipsos: & ad vnum ex ijs (is erat religiosissimus Isidorus) aspiciens, qui postremum praefuit sancto Suceclaurae monasterio, cum & figura & adpectu & lachrymarum fluxu significasset dolorem, qui eam vehementer cruciabat, & deinde propius eum accessisset, (neque enim sinebat dolor eam seruare illum pudorem, qui decet mulieres) rogauit an cum sacra hac multitudine magnus quoque esset Theodosius, & qualis is esset adpectu. Viri enim fama ad eam satis peruenerat. Is autem cum didicisset causam, propter quam eum quaerebat, & simul morbum vidisset, & quam vel solo adpectu esset

molestus, auertens oculos ab acerbo spectaculo: deinde etiam sciens, quod illius fuerit, & eius qui est in eo spiritus, hæc potenti soluere medicamento gratia: quoniam ne ipse erat ignarus illius in Christo virtutis, mulieri medicum ostendit digito, & signis eum accuratè describit.

Matth. 9.

Etiam pri-
sci monachi
cuculla ute-
bantur.

Insigne mi-
raculum.

Matth. 9.

Illa verò sensim & sine vlllo strepitu accedit, eum valdè sitiens, & in animo habens illam, quæ laborabat profluuiò sanguinis. Deinde cum propè esset, mamillam sensim aperuit, fecitque vt cucullam attingeret, & rursus sicut illa, suffuratur curationem, & à magnis doloribus citra laborem inuenit solutionem. Simul enim à pannum attigit, eius dolor recessit: perinde à si tenebræ aliquæ solutæ essent aduentu luminis, aut so- num ignis irruptione. Ille autem (nullo enim modo poterat ignorare, quod ea tam pulchrè & ex fide fuerat suffurata) protinus est conuersus, & cum vidisset mulierem, sol- uit timorem, qui eam inuaserat, in magnum gaudium curationis: Esto, dicens, bono- animo ó filia. Meus enim dixit Dominus: Fides tua te saluam fecit. Diuinus autem Isidorus confessim currens ad mulierem, (cupiebat enim oculos quoque suos pascere ad spectu miraculi) cum ad eam peruenisset, & curiosius adspexisset, videt mamillam planè sanam, & omnis morbi adeò expertem, vt nec cicatrix, nec vllum in eo esset im- pressum vestigium grauis, quod paulò antè fuerat, vlcere. Ità Deus aperit eam, quæ la- tet, virtutem, & eos, qui illius solùm oculis volunt manifesta fieri, quæ ab eis rectè ge- runtur, non sinit abscondi, nec relinquit in angulo: nec vt prædicentur, eis solummodò reseruat in futurum: sed eos quoque, qui hic sunt abditi, producit in lucem & prædi- cat: & eos, qui sunt sæpè obscuri & inglorij, claros facit & illustres, & sedere facit cum populo potentum. Verumenimverò hoc quidè est eiusmodi. Oportet autem alia quo- què persequi.

Postquam enim tyrannum quidem falx mortis abstulit, patribus autem certè succes- sit id, cuius studio tenebantur, & vnusquisq; ad suum redièrat monasterium, modò qui- dem ibat Bethleem hic vir præclarus: modò cum orasset, reuertebatur. Magnum au- tem laborem itineris recreans, diuertit ad Martianum. Cum autem venissent ad am- plexus, & se inuicem spiritali impertissent osculo, cum eo anima quoque congregien- te, primùm quidem fuit eis apposita mensa sermonum, quibus præclare suos pascebant animos, se oblectantes sanctorum eloquijs, & senum narrationibus, cum quibus inter- cedebat eis morum cognatio. Cum autem tempus inuitaret, vt meminissent etiam ali- menti corporis, non aderat quidem frumentum, vt panis apponeretur: lentem autem discipulis iussit coquere Martianus. Et illa quidem fuit apposita sine pane: Cum autem cognouisset magnus Theodosius tam apertam inopiam, qui egens erat, fuit diues in inopia, ipseq; magnoperè studebat, vt lautiori conuiuio exciperentur hospites. Iussit ergò discipulo, vt è pera proferret panes, quos parauerat ad viaticum. Et illi quidem pro- ducti sunt & appositi. Ij verò propter charitatem, quæ lactificat, non minùs lautum cele- brârunt conuiuium ex ijs, quæ erant necessaria, quàm si prolati essent cibi superflui.

Vt solet autem fieri, sermones quoque admiscuntur conuiuio, & complures ex ijs lepidi & iucundi. Hilariter autem diuinus eum rogabat Martianus, dicens: Noli agrè ferre tanta fame laborans hospitium, nec conquiri quòd panem vobis non apposue- rimus, cum frumentum nobis admodum turpiter defecerit. Cum hoc dixisset, admi- rabilis Theodosius defixis oculis in barbam Martiani, vidit granum frumenti, quod ne- scio vndè ceciderat, & illinc sustulit hilari & cauta dextera, & dixit: Ecce frumentum. Quomodò autem dicitis vos egere frumento? Et hoc quidem ab eo dictum vel etiam factum fuerat lepidè & iucundè. Ille autem cum granum, tanquam egregiam aliquam & præstantem sementem, supinis manibus accepisset, id ponit in horreo frumenti, cre- dens eam sine labore multum fructus allaturam, & esse superaturam agricolarum in- dustriam. Id autem ei accidit longè ampliùs & copiosius, quàm sperabat. Nam cum se- quenti die esset horrei ostium aperturus, (ó arcana tua Domine miracula) videt quæ in- tûs erant plena fructibus: qui reuerà prouenerant absq; agricultura, aut potius cum agricultura solius orationis. Cum ergò nihil esset in hoc cunctatus Martianus, statim mittit vnum ex suis discipulis ad magnum Theodosium, ei significans mirum & ines- fabilem rei euentum, & simul ad admirabilis spectaculi societatem eum vocans. Post- quam ergò is quoque venit, ostium quidem erat parùm apertum, frumentum autem à seipso extrudebatur, cum non possset horreum capere multitudinem, & sic ex eo per- multum

Mensa ser-
monu opti-
morum.

Nota lautis-
sias sancto-
rum patrû.

Nota exi-
mium mi-
raculum.

multum foras effundebatur. Hoc est prioribus quoque simile, & miraculo de panibus nihil dissimile, quod olim meus effecit Christus. Nam vna omnino est in vtrisque operatio: nisi quod illic quidem ipse erat præsens & administrans: hic autem suo famulo vtrius ministro miraculi, sicut prius quoque Apostolis. Post hoc autem oportet illius quoque meminisse.

Mulier quædam, cui insignis patria erat Alexandria, ingentibus autem abundabat opibus: dicatur id etiam, quod erat in ea multo melius, & dignius quod committatur auribus, nempe quod & diues erat bonis moribus, & curam gerebat vitæ piæ ac religiosæ. Ea cum accepisset filium, (erat autem hic ei vnigenitus, & solus in se recte seruans semina generis) ventitabat ad monasterium, & adducebat eum ad pedes magni Theodosij. Puer verò etiam antequàm adduceretur à matre, vbi procul vidit Theodosium, protinus illum esse exclamauit, qui eum super puteum sustinens conseruauit. Rogata autem mulier, quidnam sibi vellet ea, quæ dicebantur à puero, dicebat eum quidem luisse vnà cum æqualibus: cum autem ludo esset intentus, & non præuideret, quæ erant in pedibus, deiectum fuisse in puteum, eumque profundissimum. Et qui aderant quidem, immaturam & acerbam mortem pueri desolebant. Nemo enim erat, qui non existimaret puerum fuisse statim ab aqua suffocatum. Quid enim ex ea re poterant aliud suspicari? Deinde etiam se humanè gerentes, seipsos statim demittunt in puteum: non ut eum acciperent antequàm moreretur: (Quo modo enim eius esse posset vel spes minima?) sed ut antequàm corrumperetur, eius corpus attraherent, matri donum calamitatis, & acerbum oculis spectaculum, & stimulum doloris, tanquàm ex naufragio conseruatum, simul & fugiendum & desiderandum matris oculis. Postquàm autem descenderunt, & cum in uenerunt sedentem super aquas, & nec tantillum quidem madefactum, sed qui sustinebatur veluti ab aliquo solido, ore aperto manebant, mirabantur, dubitabant, nesciebant quidnam cogitarent de eo, quod cernebant. Sed cum eum ex aquis extraxissent, & non absque diuina prouidentia rem factam fuisse iudicassent, eum rogabant: is dixit, quendam adstitisse Monachum, tali habitu, amictu & forma pradiatum: dicens omnia insignia, quæ erant patris Theodosij longè similima. Et huius, inquit, mihi manus causæ sunt, nè in aquis interiërim, quæ me rectè sustinebant, & efficiebant ut essem aquis superior.

Hæc mater & narrabat, & adijciebat: Ego, inquit, cum ex illo tempore filium accepissem, vrbes oboeo & vicos & montes & præcipitia, labores subiens, multos quidem, sed non iniucundos, ut liceret mihi incidere in eius seruatorem. Nunc autem cum eminus eum agnouisset filius, mihi quoque matri dedit ut agnoscerem: & eum apertè prædicat libera lingua, & quæ suspicionem omnem superat & mendacium, meque gaudio repletam & admiratione, & veluti quodam diuino furore percitam, non finit quiescere. Hæc cum dixisset, ad opus quoque accessit, ut quæ protinus ad genua patris aduolueretur, & illius poplites ambabus prensaret manibus, & complecteretur labris simul & animo, calidas in eos lachrymas effundens: & seruatorem, & vitæ authorem, non solum filij, sed suæ quoque magnum vocans Theodosium. reuerà enim ei fuisse futuram deinceps vitam non vitalem, aut vel ipsa morte longè amariorem, si tam intempestiuè, inquit, & miserè ei filius interiisset.

Potest autem oratio quoque aliquid aliud dicere, simile præcedenti. Nam quædam alia mulier, quæ in partu quotannis grauitè laborabat, & nec ex eo aliquam capiebat utilitatem. Priusquàm enim infans editus esset in lucem, è vita excefferat, & labores luctus, & mors partum excipiebat. Hæc ergo quæ sic & multos pariebat filios, & erat orba filijs, cum iam longo tempore eo malo esset vexata, vix tandem inuenit mali medicamentum: & cum ad sanctum confugisset, ei que affectionem suam dixisset & calamitatem, lachrymis potius quàm verbis virum orat vehementer, ut malum ei sisteret, nè amplius progredereetur. Sisteretur autem, inquit, non aliter, quàm solo tuo nomine, si permisseris id quod nascetur, sic vocari. Et hoc erit, inquit, mihi & solutio calamitatis, & filio causa vitæ. Hæc cum petiisset, & annuentem magnum nata esset Theodosium, & quod deinde natum est, Theodosium nominasset, vehementi quoque fide dignam inuenit mercedem. Non amplius enim partus labores ei peperere lachrymas, sed apertè lætitiæ occasionem, cum eum, qui inter viuos erat primogenitus, Theodosium adhuc videret superstitem, & complementem chorum monachorum eius, qui illum genuerat

secundum spiritum : & orationis fructum potius, quam alui, conspici ex operibus : quandoquidem hæc quidem morientium, illa vero viventium mater fuit : & ideo adductus est ad monasterium ab ea, quæ genuit, & vicissim Deo est redditus : ut, sicut præsentem, ita etiam manentem vitam consequeretur. Multa alia eiusmodi posset quispiam illius recensere.

Item alia.

Quædam itaq; alia mulier, profecta quidem ex ciuitate Bethleem, quæ similiter in partu laborabat, æquæ autem infelix erat eius euentus, & in pariendo grauiter affligebatur, & in magnum vocabatur periculum, eadem quoque impetrat à magno Theodosio, eodem medicamento vsa ad curationem, & filio suo eodem, quo ille, vocato nomine. Quem non solum vidit grandem, & qui iam ad virilem ætatem peruenerat : sed magnum quoque artificio præstantem, & qui fuit ædificator optimus sui temporis. Sunt admirabilia, quæ dicta sunt : sed quæ restant, sunt ijs longè admirabiliora.

Bruchos & locustas, ne noceant, coercet.

Cum bruchus aliquando & locusta terras depopularentur, inuitabilibus senectutis vinculis victus magnus Theodosius, & qui nec liberis quidem pedibus uti poterat, saluti multorum postponens omnia, ita ut erat affectus pedibus, & baculo more senum supplens quod sibi deerat, viam peragit : ut sic magis Deum quoque traheret ad misericordiam, ut qui ad specturum esset necessitatem eius profectiois. Discipulis ergo manus sustentibus, & omnibus modis eius ingressum adiuuantibus, peruenit ad locum eis innoxius, ubi bruchorum & locustarum multitudo ingens, agros non minus quam hostes, populabatur & deuastabat. Cum ergo sanctus illic staret, & manus sustulisset Deo supplices, & deinde horum bruchorum & locustarum vnum in manus sumpsisset : & partim quidem cum vilissimis & breuissimis animalibus, tanquam cum conseruis, disseruisset : partim autem iussisset, ut labori pauperum & agriculturæ parcerent : hoc enim vobis, inquit, communis quoque præcipit Dominus. Cumque cum eis ita placide locutus esset, tanquam cum animatis, ea quæ dicta fuerant, consecutum est miraculum. Tantum enim examen deinceps mansit in regione, & nec transiit aliud, nec damnum dedit ijs locis, in quibus versabatur : sed veluti foedere inuito cum agris, decetero circunvolabat quidem, & ardebat spinas : amicitia autem & pax ei intercedebat cum fructibus, & ab eis omnino abstinebat.

Oleo bene dicto arcei noxia animalia.

Sed hæc quidem per se : alia autem rectè quoque gessit per alios. Nam cum aliàs flagellum simile terram premeret, & videbatur fore, ut mox ei vico incumberet, ex quo & vicini omnes parabant comeatum, & qui multis benignè communicabat ea, quibus opus habebant : cum vas quoddam impleret oleo, & hoc inuocatione diuina sanctificasset, id mittit in vicum : & cum viris tradidisset fidelibus & pijs, hoc solum suffecit, ut esset tanti mali solutio. Tunc enim repente de medio sublatus est id, quod lædebat, & vicus conseruatus est illæsus.

Math. 6.

Vestimentis aliquando fuit opus fratribus : & illi quidem ei exhibebant molestiam, ut aliquid præberet ad emendum : quoniam si velle & commiserari tolleretur, nihil erat : Sed tamen confidens veridicæ Domini promissioni, ea tunc apud eos est vsus, dicens : Nolite esse solliciti de crastino. Sequenti autem die effectum sunt consecuta ea, quæ promissa fuerant. Protinus enim quidam alicundè adueniens, centum dedit aureos : qui quidem dati, ad vsum vestimentorum seruièrunt fratribus.

Mulier atrocis conuicij in sanctum, diras luit poenas.

Iulianus quidam, qui ab ineunte quidem ætate ventitauit ad magnum Theodosium, postea autem fuit ipse quoque cognitus Pastor optimus, ecclesiæque, quæ est in Bostra, fuit ei credita administratio. Is ergo de ipso quoque hæc narrabat, quod cum fuisset in ciuitate Bostrenorum : semper enim magnus Theodosius eum habebat socium vitæ ex Christo agendæ, volebatque cum eo philosophari, & esse socius solitudinis. Cum ergo fuisset in dicta ciuitate, primum quidem mulier quædam insignis & vitio nobilis, cum sanctum dixisset planum & impostorem, in oculis eorum dedit poenas, intemperantis linguæ acerrimum subiens supplicium, cum graui morte eius erupisset anima. Deinde autem, inquit, nos quidem ciuitate egressi, proficiscebamur ad Apostolorum templum, quod est propinquum. Monachi autem quidam ex monasterio propinquo, qui morbo Seueri laborabant, cum nos vidissent accedentes, lignum quod conuocat ad ecclesiam, pulsabant ante horam consuetam, & synaxim significabant fratribus. Magnus autem Theodosius, intellectis insidijs, cum diuino zelo accensus esset eius animus, verbis Domini opportunè est vsus : & eos, qui ipsi insultabant, iuste est vitus, lapidem

Luc. 21.

lapidem non esse mansurum supra lapidem in eo loco, ipse quoque minatus. Porro autem minas consecutus est effectus. Breue tempus intercessit, & quedam Agarenorum multitudo, nocturna facta incursione, illud quidem igni mandant monasterium, & diripiunt etiam quęcunq; illic erant: & abducunt captiuos monachos, & nunc proponitur locus, acer bñ oculis spectaculum, qui non magis meretur videri, quàm desferi. Sed hæc quidem narratio apertè est disciplina & castigationis. Alteram autem, quæ est planè gratiæ particeps & vtilitatis, vult addere oratio.

Dux Romani exercitūs, (mos est autem eum vocare Comitē Oriētis) nomine Cericus, in bello audax, in Deum autem pius. Is iam incursionem facturū contra Persas, existimauit oportere se primū currere Hierosolyma, & illinc aduersus hostes assumere auxilium. Cū autē statuisset in transitu ire ad hominē Dei: eum enim valdè trahēbat illius fama, & virtutis illecebræ: dum abiret, & multa alia licuit ei audire ex sacra illa lingua, & hoc inter cætera, Nè, quomodò diuinus Dauid, in arcu speraret, nec poteret salutem in gladio: sed nec in multorum hominum consideret millibus: vnum autem sciret adiutorem, vim inexpugnabilem, cui est facile, vt vnus mille persequatur, & decem millia profugerent à duobus. Hęc cū Comiti sanctus disseruisset, ita fuit ille captus ab eius admonitionibus, & ita flagrare cœpit eius desiderio & ardenti fide, vt ipsum ciliciū, quo magnus ille interiūs induebatur, loco cuiusuis alterius rei arma peteret, quibus se conseruaret. Quod quidem cū accepisset & induisset, & consueta aggressus esset certamina, paulò post victor redijt, cū & animi & manūs p̄clara ostendisset faciōra, & digna quæ commemorentur.

Cū rebus ergò fortiter in bello gestis, insignis & clarus esset reuersus, nequaquàm ingratus fuit in benefactorem, neque vt multi, qui postquàm sunt cōsecuti, obliuiscuntur beneficij: sed se similem cōseruans in omnibus, rursus venit ad sanctū cum vehemēti cordis exultatione, & gratias agens, & ei vniuersam adscribens victoriam. Dicebat enim: Illo ipso tempore pugna, mihi quidem cū pro thorace tuum induissem ciliciū, veniebat in mentem confidere, & in hostes irruere. Cū autem manus conseruissemus, magnæ exoriebantur tenebræ, tanquàm in densa caligine: & ab alijs quidem omnibus ea etiam, quæ propè erant, cerni non poterant: ego autem te solum mihi videbar videre me præcedentem, & manu significantem, & admonentem vt has quidem prælij partes dimitterem, in has autem pugnam: & te duce equum agere, donèc conspectus terribilis & intolerabilis inimicis, vehemēti terrore omnibus iniecto efficerem, vt se conijcerent in pedes, & turpem fugam lubenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiam dignus est habitus diuina hac apparitione.

Non ad illum autem solum, sed etiam ad alios magnus Theodosius, ad multos quidem inter nauigandum, ad multos autem in faciendo itinere, & ad alios quidem, qui cum furenti mari & vi ventorum colluctabantur, ad alios autem qui in ora ferarum inciderant, & ad alios quidem in somnis, ad alios autem videntibus reuerà eorum oculis accedens, liberauit à periculis. Non hominibus autem solum ad eum acris fuit adiutor, sed bonæ huius quoque animæ benignitatem vel in bruta animantia, parata est ostendere oratio. Viatori enim aliquando asinum deducenti, saeuus leo occurrit, qui viatorem quidem neglexit, in asinum autem irruit. Atq; viatorem quidem, vt accidit ijs malis, quæ præter spem eueniunt, stupor inuasit & metus: temporis autem velocitas effecit, vt vnum solum inueniret medicamentum ad ferendam opem, nempe nomen sancti Theodosij. Quod quidem cū dixisset, statim cessauit & ira fera, & repressus est vehemens eius impetus.

Iam verò qualis fuit in futurorum præscientia? Oportet enim paucis quęcunque sunt illius ostendere, & veluti eorum gustum præbere: vt sit etiam manifestum omnibus, quòd quomodò nullius ex ijs, quæ ex virtute geruntur, ita nec charismatum seu gratuitorum donorū fuit expertus. Iussit aliquādo, vt præter solitam horam pulsaretur lignum: nondū enim erat hora secunda diei: & præcepit, vt fratribus significaret synaxim. Illi autem conuenerunt quidem: neq; enim poterant contradicere, vt qui optimè didicissent obedientiam. Cū autem fuissent congregati, rogabant eurnam conuenissent ante tempus. Ille verò (ò puram animam: ò oculum, qui procū omnia adspicit) stabiliter lugens & miserabiliter, Orandum est, inquit, ò patres, orandum est. Video enim iram Domini, quæ iam mouetur aduersus Orientem. Hęc ille quidem dixit.

Psal. 43.

En quanti
sūt cilicium
sancti yri.Obscrua vi
toriam ad
mirandam.Nota quàm
multis ad
huc in corpore
posi
tus appar
reat.Claret sp̄
ritu Pro
phetiæ.

Antiochia
corrui.

Illi autem tunc quidem neque videbant aliquid, neque vnà cum eo dolorem accipiebant: quoniam nō iisdem, quibus ille, intuebantur oculis. Sexto autem aut septimo die, postquam prædixerat, auditum est, Antiochiam fuisse magno terræ motu euersam, illo tempore, quo iam prædixerat ille magnus: totque ornamenta, tantamque cecidisse speciem & pulchritudinem, & in vilem puluerem redactam iacere ciuitatem: quæ neque tanto casu dignas consecuta est lachrymas, neque luctum, qui exæquaretur calamitati. Atque talis quidem fuit eius præscientia. Res autem multas præclarè ab eo gestas, præcedens ostendit oratio.

Nota ex
nimiam hu
militatem.

Oportet autem hoc quoque addere, ad quantam humilitatis altitudinem peruenerit. Contendebant & depugnabant inter se aliquando duo ex fratribus. Is autem suadebat, vt componerent inimicitias, & odium commutarent amicitia, quæ decet omnem Christianum: multo autem magis monachos. Quoniam autem dicens non persuadebat, videbat autem illorum esse maiores inimicitias, quàm vt suis verbis placari possent: fit supplex protinus pastor, ouium: magister, discipulorum: pater, filiorum: & illorum bonum postulabat ipse, tanquam proprium beneficium: eorumque morbum & vulnus medicus rogabat vt sanaret. Rogabat autem non leuiter nec contemptim, sed magnoperè & vehementer, sed magnam moderationem afferens & humilitatem. Se enim humili deiciens iacebat, aperta figura humilitatis molli se credens duritiem inimicitarum: nec prius desistit rogare, quàm eorū odium mollièrit, & eos, qui à se inuicem malè erant diuisi, amicitia vinculis colligârunt.

En, vt etiã
iniuste ex
cōmunicat
us nō con
tempserit.

Segregauit aliquem ex fratribus, iuste se gerens, cum iusto scilicet cōiuncta clementia, videbat enim morbum egere tali medicamento. Ille verò bona malis commutans, simul & ordinem transiit, & eandem rursus intulit pœnam ei, qui nihil habebat simile, perindè ac si quis iuberet sanos ea tolerare, quæ tolerant egroti: adè vt sit manifestum, fratrem quoque alio morbo laborare grauiori, nempe impudentia. Quid ergò magnus Theodosius, moderatione & humilitate valdè excelsus & celestis? Pœnam quidem suscipit, tanquam quæ rectè fuerit imposita, & vt quæ in ipso locum habeat: neque prius diuinis communicauit sacramentis, donè ipse, qui ligauit, induxit ipse quoque solutionem. Erat enim Mosis euidenter imitator, terribilis quidem & inexorabilis ijs, qui in Deum peccabant: valdè autem mitis & mansuetus ijs, qui ipsum offendeabant. adè vt nec veniret in cōtemptum propterea, quòd esset mitis & mansuetus: nec grauis ac molestus propter nimiam austeritatem, & vt qui solum corporibus imperaret, non animis. Voco enim, quod ex metu quidem solum est imperium, imperium corporum: id autem quod desiderium quoque habet temperatum, etiam animorum.

Virtutes
Patrum vt
in se ex
presserit.

Non solum autem Mosis, sed etiam cuiusuis alterius in virtute excellentiam imitabatur: vt potè Abrahæ, quòd Deo pareret in omnibus, & omnia propter illum contemneret: non solummodò pecuniam aut patriam, aut familiares & cognatos, sed ipsam quoque naturam & vitam. Ijs enim, qui genere attingebant, non Deum solum, sed eos etiam, qui ex Deo vivebant, putabat esse preferendos, & eos magis attrahebat ad cognitionem, propter virtutis rationem & studij & voluntatis, quæ in idem conferunt. Isaac in spiritales Patres vsque ad mortem obedientiam, & eius corporis gratum & acceptum sacrificium: Iacob perfectam sinceritatem & libertatem ab omni improbitate. Huius autem sunt fide digni testes, qui cum eo consuetudinis & familiaritatis fecere periculum. Ioannis solitudinem & inediam: Petri, cum exacta fide, vehementiam & ardorem: Pauli, pro eo quod est honestum, perpetuam actionem, afflictionem & diligentiam: & quòd propemodum vniuersum orbem terræ, sicut ille, partim quidè pedibus, partim verò sermonibus, partim verò fama peruaserit: & vt semel dicam, quomodo quis pictor præstantissimus, qui præstantissimos virtutis colores vndique collegit & rectè miscuit, is veluti quoddam exemplar suam vitam, laudatu quàm imitatu faciliore, proposuit virtutis studiosis.

Neque verò Iob admirabilis erat extra chorum eorum, qui sumpti sunt ad imitandum: sed eius etiam tolerantiam, semper quidem, in fine autem apertius est imitatus. Nam cum iam esset è vita humana excessurus, & pro ijs, quos tulit, laboribus mercedes & remunerationes, quas sperauit, accepturus, postremò eum inuadit morbus diuturnus, & propemodum ne iuueni quidem & florenti corpori tolerabilis, nedum tanta senectute confecto, & quam virtutis causa susceperat, afflictione. Ea de causa & toto

* animo

* animo iacebat in lecto, cum inexpugnabilibus colluctans doloribus, & talibus dilatatus afflictionibus. Tunc enim attractam habens ilium pellem, & ut dicitur, umbræ simulacrum effectus, adeo ut nihil ei præter ossa relinqueretur: nihil tamen molle, nihil illiberale, nihil indignum aut fecit, aut est locutus eo spiritu, qui tali vitæ conuenit. Quinetiam cum quidam senex intensam ac vehementem vim morbi adspexisset, & ei dixisset, Roga Deum. forrè enim malum sic sistetur: non amico nec benigno, ut solebat, eum adpectu intuens: Nè tu mihi, inquit, ô pater, quidquam de eo dixeris. Nam cum me sæpè tales subijssent cogitationes, arbitratus has esse potiùs maligni insidias, quàm consilium, eas toto studio repuli: ut qui illud apud me reputauerim, quòd præsentis quidem vitæ bonorum satis magnum fructum ceperimus, ut qui gloriã scilicet & nomen simus consecuti. Oporteret ergò omninò affligi, & mala perpeti, & aliquam habere partem, quæ digna sit ea, quæ est illic, consolatione: nè nobis quoquè meritò illud dicatur, quod diuiti dictum est: Præcepisti bona tua in vita tua. His auditis, se abscondit senex: & nec habebat quidem omninò, quod sancto responderet. for. anno
Ei inuidia
patientia.

Cæterum illius patientiæ & tolerantia multa quidem sunt alia quoquè signa: testes autem sunt ij quoquè, qui in tempore infirmitatis ei inferuere, quòd nihil ex animæ operationibus à morbo fuerit ei surreptum, nec in amore diuinorum eloquiorum ipse omninò seipso visus sit inferior aut frigidior. Est autè hoc quoquè signum vehementis illius rerum diuinarum meditationis. Nam etsi illius oculus somnum sæpè gustauit, ut potè flexus ab ea, quæ omnia vincit, natura: at eius quidem certè labra faciebant, quòd consueuerant. Quocirca etiam interm, dum à somno surgeret, canticum ad Deum comprehendebat labris: adeo ut, quòd dicit diuinus Dauid, in eo impleretur: Et noctu canticum eius est apud me. Porro autè multa quoquè dicunt eum in morte diuinasse: multa autè etiam prædixisse de futuris, per spiritum qui in ipso cohabitabat. Nam cum eum circumstans totus coetus fraternitatis, specie quidem illum, reuera autem seipsum vnusquisque desebat, ut qui talem patrem amitteret, qui eos in Christo genuit, ex Pauli sententia, quicquid carnalium Patrum viscera longè vincebat sua in illos affectione: & cum quo vnà maluissent deficere, si fieri potuisset, quàm eum videre excedentem. Etiam dormiens orat.
Psal. 47.
Moriens
multa prædicit.
1. Cor. 4.

Is autem cum eos satis esset adhortatus, ut in loco permanerent, & ut ingruentes tentationes ad finem vsque fortiter ferrent, & ut eis obedirent, qui post ipsum præfuturi essent monasterio, & prædixisset omnia, quæ erant euentura, dat eis illud signum, quòd finem essent acceptura ea, quæ dicta sunt. Si enim post meum, inquit, decessum videritis mihi gregem augeri, & quo magis tempus processerit, tanto se maiorem euadere & meliorem, tunc dico vos de alijs quoquè bonam spem oportere cõcipere. Quòd si non sint hæc hoc modo se habitura, clarum est, fore ut nec reliqua finem sint acceptura. Quæ quidem an euenerint, sicut ille prædixit, & finem acceperint, ipsa ante alia testantur, quæ videntur, magnitudo quidem ædificiorum monasterij, & multitudo eorum, qui inhabitant, & eorum virtus eiusmodi, ut cum eis nemo possit contendere. Viuam autem illius post mortem quoquè gloriã, & quanta ei fuerit apud Deum fiducia, quinam alij apertius ostēderint, quàm oculi quidem cæcorum, pedes verò claudorum, & manus eorum, qui erant manci ante illius preces: ex quibus illæ quidem ut mouerentur, hi verò ut currerent, oculi autem ut viderent, per eum acceperunt: & ante hæc ipse locus reliquiarum, qui vnguenti fons esse cognoscitur? Cœnobitius & fratris & monachis auctum.

Sed hæc quidem oratio, quæ nos portat tanquam fluentum aliquod, admonet me, ut in eius morte amplius immorer, & tractem quemadmodum excefferit, & ea etiam, quæ post ipsam sunt consecuta, apertius eloquar. Postquam enim vidit Magnus illam appropinquare, & sciuit futurum, ut post tres dies ad communem patrem & cælestem transmitteret: cum tres solos Episcopos accersisset, perinde ac de re aliqua communi cum eis tractaturus: turbam enim & tumultus vitabat ille maximè: & simul etiã, ut dierum numerum per ipsos ostenderet, quòd scilicet plusquam tres non viueret: Cum eos ergò accersisset, salutem letus tristes, lachrymantes non lachrymans, animo anxios ipse hilaris, sicut etiam erat consentaneum. Nam illi quidem priuabantur eo, qui desiderabatur. Hic verò deducebatur ad eum, quem magis desiderabat. & illi quidem se patre priuari ægrè ferebant, hic verò proficisceretur ad Patris tabernacula. Hic quidem videbat finem eorum, quæ ei afferebant molestiam: illi verò ducebant illius mortem esse rerum molestiarum principium. Deindè cum manus sustulisset ad orandum, & labra sensim

Moritur vir
sanctus 105.
annorum.

sensim mouisset, ita ut ijs qui adstabant, relinqueret cogitandum, quod extremi ad Deum excessus verba loqueretur, & post orationem eas decorum pectori imposuisset, generosam illam & verè demonibus terribilem & inexpugnabilem animam commendat in manus Dei, cum omnes annos vixisset centum & quinque, & paulo amplius. Deus autem eius mortem statim honorat diuino miraculo. Hoc autem fuit:

Vir quidam nomine Stephanus, genere Alexandrinus, qui iam longo tempore vexabatur à maligno spiritu: & Magnum quidem prius rogaret Theodosium, ut eum curaret, & ideo usque ad extremum eius spiritum permanserat, non autem impetrauerat, quodam diuini omnino consilio, utpotè quod post vinculi solutionem, & beati Patris dimissionem, maligni quoque spiritus referuaretur dimissio. Hic ergo cum fuisset prope lectum, qui corpus ferebat iam mortuum: tunc enim erat sanæ & compositæ mentis, quod maiorem quoque ei dolorem afferebat, ut qui posset considerare, in qualem incidisset infelix calamitatem, & quod quam solam habebat spem liberationis, ea quoque sit priuatus, mansurus sit autem perpetuò hanc grauem sustinens tyrannidem, & ferens motum demonis, secreto illos impetus, furorem horribilem, & quæ dici nequit, agitationem, casusque miserabiles, qui ex eis oriuntur, & inenarrabilem apud homines ignominiam. Hæc cum in animo versaret, & rectè intelligeret, quod nulla spes deceret, & nulla ab eis relicta esset liberatio, graui dolore cor ei feriebatur, igne viscera incendebantur, grauisimo luctu anima tenebatur: quid non dicens, quid non faciens miserabile? capillos acerbè vellens, pectus valdè feriens, fronte miserè solum pulsans, longum & acutum eiulans, pedes rigans lachrymis, eum qui iacebat, tanquam mortuum alloquens: Qui solus erat spes, solus seruator recedit, reliquit nos deditos dæmoni. Quodnam est adhuc refugium? Quænam est adhuc expectatio? Nunc eni melius est sua sponte incumbere: nunc ignem, nunc mare ingredi, & sic dæmonis insultus effugere.

Dæmonia-
cus ad eius
corpus ex-
anime liber-
atur.

Hæc deflens infelix, se in lectum deiecerat, amplectebatur reliquias: maledixit unà cum eo sepeliri, quam lucem adspicere, tali tyranno seruiens. Quid ergo Deus rerum admirabilem? Mouet quidem dæmon interim, dum flet, hominem, & cum eum humi deiecisset, & rotum ipsum in oculis omnium dilacerasset, ut vel sic inuoluntarium significaret recessum, quamque sit hominibus infestus, & quanto in eos cieatur furor, cum relinquit: aut potius ipse exturbatur, motus flagello diuini ore. Sic ergo ei & viuo & post mortem cessit terra, & cælum, & mare, & aer, & dæmones. Terra quidem à feris, cælum verò à siccitate, mare autem à periculis, aer verò à locusta & brucho, dæmones autem à plagis homines liberantes: & nihil fuit, quod non deinceps eius testaretur virtutum apud Deum fiduriam.

Petrus Epi-
scopus Hiero-
solymitanus.

Cum autem fama repente in omnem locum peruasisset, quod & magnus Theodosius ad suum Dominum iam excessisset, & magnum de dæmoniaco miraculum esset à non paucis auditione acceptum, Petrus ille magnus, qui tunc Apostolicam sedem tenebat Hierosolymis, ille, inquam, Petrus, cuius magna quidem fuit fama, famam autem superabat virtus: accedit cum multis alijs Episcopis ad sepeliendas reliquias. Undique autem concurrebat, & multitudo monachorum simul, & eorum qui simul promiscuè versantur cum alijs. Omnes autem multum ponebant studij, ut & partem aliquam attingerent, aut sanctorum illius capillorum, aut sacræ vestis, aut certe ut vel solum appropinquarent, & beatum illum vultum viderent: & de eo tanta certabatur contentione, ut ne diu quidem permitteretur sepelire reliquias, sed melius existimaretur, prætermittere iusta quæ sunt mortuis. Deinde verò tandem permittente multitudine, ho-

Eccè quis
bus encor-
mij sancti
viri corpus
celebret.

norificè simul & splendide illud venerandum & cælis dignum corpus terræ mandatur & contegitur: non ut quod oporteret quidem abdi & latere, sed quod seruabatur potius pijs, tanquam opes & thesaurus: Ad gloriam Domini nostri Christi, simul cum Patre & sancto Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum,

Amen.

VITA